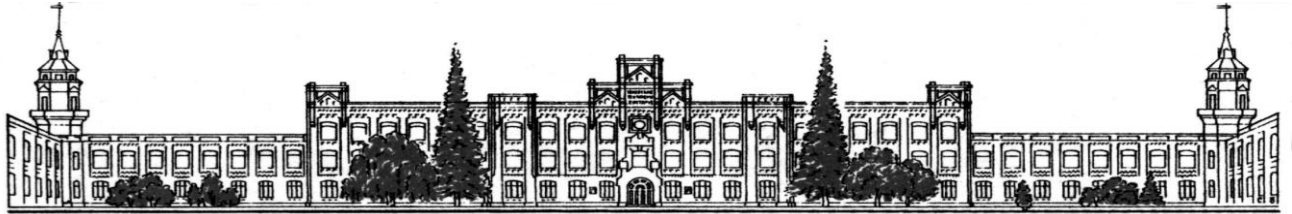

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ ІМЕНІ ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»
Кафедра міжнародної економіки

Скоробогатова Н. Є.

ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВ

Практикум

Київ
КПІ ім. Ігоря Сікорського
2026

Рецензент: Мохонько Г. А.. доцент, кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту підприємств, КПІ ім. Ігоря Сікорського

Відповідальний редактор: Войтко С. В., доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри міжнародної економіки, КПІ ім. Ігоря Сікорського

*Гриф надано Методичною радою КПІ ім. Ігоря Сікорського
(протокол № 7 від 08.05.2026 р.)
за поданням Вченої ради факультету менеджменту та маркетингу
(протокол № 9 від 04.05.2026 р.)*

Електронне мережне навчальне видання

Скоробогатова Наталя Євгенівна, канд. екон. наук, доцент

**Фінанси підприємств:
ПРАКТИКУМ**

Скоробогатова, Н. Є. Фінанси підприємств: практикум: навчальний посібник для здобувачів ступеня бакалавра [Електронний ресурс] / Скоробогатова Н. Є. ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Електронні текстові дані (1 файл). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського. – 2026. – 140 с. – Назва з екрана.

У виданні наведена тематична структура дисципліни, надані вказівки до проведення практичних занять, питання, що можуть бути винесені на самостійну роботу здобувачів. Окрема увага зосереджена на прикладах розв'язання завдань та завданнях для самостійного вирішення для закріплення знань.

Видання призначене для здобувачів ступеня бакалавра, що навчаються за спеціальністю С1 Економіка та міжнародні економічні відносини в КПІ ім. Ігоря Сікорського та інших закладів вищої освіти.

Зміст

Вступ	4
Тематична структура дисципліни	6
Методичні вказівки до проведення практичних занять	9
Практичні заняття 1 – 2. Тема 1. Фінанси підприємств: сутність та функції	11
Практичні заняття 3 – 4. Тема 2. Грошові розрахунки в діяльності підприємств та їх організація	34
Практичні заняття 5 – 6. Тема 3. Формування та розподіл прибутків підприємств	29
Практичні заняття 7 – 8. Тема 4. Оподаткування підприємств	44
Практичні заняття 9 – 10. Тема 5. Фінансові аспекти використання основних засобів та інших необоротних активів	59
Практичні заняття 11 – 12. Тема 6. Управління оборотними коштами підприємства	71
Практичні заняття 13 – 14. Тема 7. Фінансове планування на підприємстві	83
Практичні заняття 15 – 16. Тема 8. Фінансовий аналіз діяльності підприємства	101
Практичні заняття 17 – 18. Тема 9. Інвестиційна діяльність підприємства	113
Список використаних джерел	138

ВСТУП

Сучасний фахівець у сфері міжнародної економіки повинен не лише володіти теоретичними знаннями про функціонування фінансів підприємств, а й уміти застосовувати їх на практиці – приймати обґрунтовані фінансові рішення, здійснювати розрахунки та аналіз у реальних господарських ситуаціях, у тому числі з урахуванням міжнародного контексту. Глобальне бізнес-середовище висуває підвищені вимоги до аналітичних і розрахункових компетентностей фахівців, здатних працювати з фінансовою інформацією компаній, що діють на міжнародних ринках, залучають іноземний капітал або реалізують спільні інвестиційні проекти.

Навчальний посібник «Фінанси підприємств: практикум» є логічним доповненням до конспекту лекцій з однойменної дисципліни та призначений для закріплення теоретичних знань і формування практичних навичок у студентів спеціальності «Міжнародна економіка». Практикум охоплює дев'ять тем, що відповідають темам лекційного курсу: від основ організації фінансів підприємств і грошових розрахунків до питань оподаткування, управління активами, фінансового планування, аналізу та інвестиційної діяльності.

Після опанування дисципліни студенти знатимуть:

- теоретичні засади організації фінансів підприємств та їх місце в системі міжнародних фінансових відносин;
- порядок здійснення готівкових і безготівкових розрахунків, у тому числі у зовнішньоекономічній діяльності;
- механізми формування прибутку та принципи його розподілу відповідно до чинного законодавства;
- систему оподаткування підприємств в Україні та її відмінності від практики зарубіжних країн;
- методи управління основними й оборотними засобами підприємства;

- підходи до фінансового планування та оцінки фінансового стану підприємства;

- класифікацію інвестицій та методи оцінки ефективності інвестиційних рішень.

Після опанування дисципліни студенти вмітимуть:

- виконувати розрахунки з нарахування амортизації, нормування оборотних коштів, визначення прибутку та показників рентабельності;

- розв'язувати практичні задачі з оподаткування підприємств;

- складати фінансові плани та здійснювати оперативне фінансове планування;

- проводити комплексний аналіз фінансового стану підприємства за даними звітності;

- оцінювати ефективність реальних та фінансових інвестицій;

- застосовувати набуті навички при аналізі діяльності підприємств в умовах міжнародної економічної діяльності.

Кожна тема практикуму містить практичні завдання для відпрацювання розрахункових та аналітичних умінь, тестові завдання для перевірки рівня засвоєння матеріалу, контрольні запитання для систематизації та самооцінки знань, а також список рекомендованої літератури. Посібник може використовуватись як на аудиторних заняттях під керівництвом викладача, так і в процесі самостійної підготовки, а також при підготовці до поточного та підсумкового контролю знань.

ТЕМАТИЧНА СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назви тем практичних занятьта перелік основних питань
1-2	Фінанси підприємств: сутність та функції. Сутність, функції та місце фінансів підприємств у фінансовій системі. Фінансові ресурси підприємств: зміст та джерела формування. Фінансова діяльність та фінансова служба на підприємстві. Фінансовий менеджмент та фінансовий механізм підприємства
3-4	Грошові розрахунки в діяльності підприємств та їх організація Грошові розрахунки в діяльності підприємств та їх організація. Характеристика готівкових та безготівкових розрахунків. Види банківських рахунків та порядок їх відкриття. Сутність та види розрахункових документів. Організація безготівкових розрахунків, вимоги до їх проведення. Розрахунки платіжними дорученнями. Розрахунки платіжними вимогами-дорученнями. Розрахунки чеками. Розрахунки акредитивами. Вексельна форма розрахунків. Розрахунково-платіжна дисципліна та відповідальність за її порушення.
5-6	Формування та розподіл прибутків підприємств Найбільш прибуткові компанії світу та України. Відмінність між бухгалтерським та економічним підходами до визначення прибутку. Фактори формування прибутку підприємства. Алгоритм формування прибутку підприємства. Класифікація прибутку підприємства. Резерви зниження собівартості. Принципи розподілу та використання прибутку. Структура системи розподілу прибутку. Вимоги до системи розподілу прибутку підприємства. Нормативно-правова база з питань формування та розподілу прибутків підприємств
7-8	Оподаткування підприємств

	Система оподаткування підприємств, її функції та призначення. Загальнодержавні та місцеві податки і збори. Пряме оподаткування підприємств. Податок на прибуток. Податок з доходів фізичних осіб. Плата за землю. Транспортний податок. Непрямі податки та особливості їх впливу на фінансово-господарську діяльність підприємств. Податок на додану вартість. Акцизний податок. Мито. Єдиний податок
9-10	Фінансові аспекти використання основних засобів та інших необоротних активів Економічна сутність і склад необоротних активів. Оцінка основних засобів та інших необоротних активів. Показники стану та використання основних засобів. Знос та амортизація основних засобів. Формування та використання амортизаційного фонду. Відтворення основних засобів. Капітальні вкладення: сутність та склад. Джерела фінансування капітальних вкладень
11-12	Управління оборотними коштами підприємства Економічна сутність і склад оборотних активів. Нормування елементів оборотних коштів. Джерела формування оборотних коштів. Показники ефективності використання оборотних коштів. Оцінювання та вплив оборотних коштів на фінансовий стан підприємства
13-14	Фінансове планування на підприємстві Фінансова стратегія і фінансова політика підприємства. Зміст, мета і завдання фінансового планування. Методи фінансового планування. Структура фінансового плану підприємства та порядок його складання. Зміст оперативного фінансового плану надходження коштів і здійснення платежів. Бізнес-план, його структура і призначення. Фінансовий контроль на підприємстві
15-16	Фінансовий аналіз діяльності підприємства Інформаційна база фінансового аналізу. Сутність, види та методи

	фінансового аналізу. Оцінка фінансового стану підприємства. Фінансова стійкість підприємства. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства
17-	Інвестиційна діяльність підприємства
18	Економічна сутність інвестицій та їх взаємозв'язок з фінансами підприємства. Класифікація інвестицій. Інвестиційний портфель. Інвестиційна діяльність підприємства. Форми інвестування. Методи оцінки ефективності інвестиційної діяльності

Методичні вказівки до проведення практичних занять

Метою практичних занять з дисципліни «Фінанси підприємств» є закріплення теоретичних знань студентів шляхом їх практичного застосування при вирішенні конкретних фінансово-економічних завдань, формування стійких навичок здійснення фінансових розрахунків та прийняття управлінських рішень відповідно до вимог чинного законодавства України, а також розвиток здатності самостійно аналізувати фінансовий стан підприємств і обґрунтовувати напрями підвищення ефективності їх фінансової діяльності в умовах міжнародного економічного середовища. Набуття студентами теоретичних знань та практичних навичок здійснюється відповідно до передбачених навчальним планом форм організації навчання.

Під час практичних занять відбувається систематизація та закріплення теоретичного матеріалу, а також набуття практичних умінь шляхом розв'язування задач, проблемних ситуацій, презентацій, вирішення тестових завдань.

Методика опанування дисципліни базується на поєднанні системного вивчення теоретичного матеріалу лекцій, опрацювання відповідної нормативно-правової бази, виконання завдань на практичних заняттях, виконання контрольних робіт, а також самостійного опрацювання студентами матеріалу з використанням основних та додаткових джерел інформації, рекомендованих у силабусі.

Під час вивчення дисципліни основна увага зосереджується на теоретичних аспектах організації фінансів підприємств, а також практичних аспектах щодо управління грошовими розрахунками, формування та розподілу прибутку, оподаткування, відтворення основних засобів та необоротних активів, управління оборотними коштами, фінансового планування, фінансового аналізу та інвестиційної діяльності підприємства. Під час опанування теоретичного матеріалу закладаються основи розуміння студентами сутності фінансових відносин та фінансових ресурсів

підприємства, методології фінансового планування й аналізу, можливості використання фінансових даних для моніторингу доходів і витрат підприємства, оцінки його фінансового стану та розробки обґрунтованих управлінських рішень. Список рекомендованої літератури та додаткові інформаційні джерела, необхідні для опанування матеріалу, наведені до теми кожного практичного заняття.

На практичних заняттях студенти розв'язують розрахункові задачі, аналітичні завдання, відповідають на тестові завдання та опрацьовують матеріал лекційних занять. З метою підвищення рівня засвоєння теоретичного матеріалу здійснюються експрес-опитування, тестування, дискусійне обговорення проблемних ситуацій, доповідаються аналітичні огляди.

Оцінка успішності студентів з дисципліни «Фінанси підприємств» здійснюється відповідно до рейтингової системи за 100-бальною шкалою, з урахуванням різних видів робіт: вирішення задач та тестових завдань, опитування на практичних заняттях, виконання аналітичних завдань.

Підсумковий контроль відбувається у формі заліку. Протягом навчального семестру поточне, атестаційне та підсумкове оцінювання здійснюється для діагностики рівня набутих студентами знань та вмінь, а також формування необхідних компетентностей.

Практичні заняття № 1 – 2

Тема 1. ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВ: СУТНІСТЬ ТА ФУНКЦІЇ

1.1. Сутність, функції та місце фінансів підприємств у фінансовій системі

1.2. Фінансові ресурси підприємств: зміст та джерела формування

1.3. Фінансова діяльність та фінансова служба на підприємстві

1.4. Фінансовий менеджмент та фінансовий механізм підприємства

Рекомендована література:

1. Фінанси підприємства: навч.-метод. посіб. / Леонов Я.В., Бондар А.С. – Харків: ХДАФК, 2024. – 122 с.
2. Гаврилко П.П., Пітюлич М.М., Колодійчук А.В., Підлипна Р.П., Огородник В.О., Індус К.Н., Югас Е.Ф. Фінанси: підручник. Львів, 2025. 192 с.
3. Ставерська Т. О., Ларіна Т. Ф., Литвинов А. І., Андрющенко І. С., Баламут Г. С., Городецька Т. Е., Горох О. В., Євдокімова М. О., Жилякова О. В., Лисак Г. Г., Макогон В. В., Малій О. Г., Нагаєва Г. О., Непран А. В., Тімченко О. Д. Фінанси підприємства: підручник. Харків: Видавництво Іванченка І. С., 2024. 906 с.
4. Фінанси підприємств : підручник / Н. Б. Ярошевич. – Львів : «Новий Світ-2000», 2025. – 316 с.
5. Дорошенко О. С., Скоробогатова Н. Є. Інвестиційні механізми фінансування збалансованого розвитку національної економіки. Стратегія розвитку України: фінансово-економічний та гуманітарний аспекти: матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції. Київ, Інтерсервіс, 2023. С.84-86.
6. Скоробогатова Н.Є. Інвестування: навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 147 с.
7. Brigham, E. F., & Houston, J. F. (2022). Fundamentals of financial management (16th ed.). Cengage Learning. URL:

<https://www.cengage.com/c/fundamentals-of-financial-management-16e-brigham/9780357516706/>

8. Berk, J., & DeMarzo, P. (2023). Corporate finance (6th ed.). Pearson. <https://www.pearson.com/en-us/subject-catalog/p/corporate-finance/P200000005829>
9. Ross, S. A., Westerfield, R. W., & Jordan, B. D. (2022). Fundamentals of corporate finance (13th ed.). McGraw-Hill Education. <https://www.mheducation.com/highered/product/fundamentals-corporate-finance-ross-westerfield/M9781260772395.html>
10. Myers, S. C., Brealey, R. A., & Allen, F. (2023). Principles of corporate finance (14th ed.). McGraw-Hill Education.

Завдання 1. Використовуючи додаткову літературу, необхідно визначити сутність поняття «фінансовий механізм» та вивчити складові фінансового механізму підприємства

Фінансовий механізм – це ...

№	Визначення	Автор	Джерело посилання
1			
2			
3			
4			
5			

*примітка: при виконанні завдання слід використовувати лише наукові статті.

Висновок до таблиці: найбільш коректне визначення поняття «фінансовий механізм», на мою думку, було надано .....(прізвище автора), оскільки ... (обґрунтування думки)

Завдання 2. Останні новини за ключовими словами «фінансовий

механізм».

Необхідно стисло описати 1 новину та надати посилання на джерело інформації (портал, сайт, міністерство тощо).

Тести

1. Що таке фінанси підприємств?

- а) Сукупність грошових коштів та їх еквівалентів, що знаходяться у розпорядженні підприємства
- б) Сукупність економічних відносин, що виникають у процесі формування, розподілу, перерозподілу, обміну, використання та накопичення грошових фондів і фінансових ресурсів підприємств
- в) Система методів і форм організації, планування та стимулювання використання фінансових ресурсів
- г) Порядок складання фінансової звітності відповідно до НП(С)БО

2. Що є об'єктом фінансів підприємств?

- а) Суб'єкти господарювання та фінансові установи
- б) Грошові потоки та фінансові ризики підприємства
- в) Економічні відносини з приводу формування, розподілу та використання доходів і грошових фондів суб'єктів господарювання
- г) Фінансова звітність підприємств та органи державного контролю

3. Яка характерна ознака фінансів підприємств означає, що у фінансових відносинах відбувається рух лише грошової форми вартості без еквівалентного зустрічного руху товарів?

- а) Грошовий характер відносин
- б) Розподільчий характер
- в) Односторонній рух вартості
- г) Цільове призначення використання коштів

4. Яка з наведених операцій НЕ є фінансовою?

- а) Сплата податків підприємством до бюджету
- б) Виплата дивідендів акціонерам
- в) Купівля підприємством сировини у постачальника
- г) Отримання банківського кредиту

5. Яка функція фінансів підприємств відповідає за формування (накопичення) фінансових ресурсів у процесі виробничо-господарської діяльності?

- а) Контрольна функція
- б) Розподільча функція
- в) Регулююча функція
- г) Забезпечувальна функція

6. Яке місце займають фінанси підприємств у фінансовій системі країни?

- а) Допоміжну ланку, що обслуговує державні фінанси
- б) Центральну ланку, де створюється ВВП та формуються первинні доходи
- в) Похідну ланку від банківської системи
- г) Самостійну систему, не пов'язану з іншими ланками фінансової системи

7. Що таке фінансові ресурси підприємства?

- а) Сукупність економічних відносин з приводу розподілу новоствореної вартості
- б) Система методів управління грошовими потоками підприємства
- в) Сукупність грошових коштів та їх еквівалентів, що знаходяться у розпорядженні підприємства і призначені для виконання фінансових зобов'язань та здійснення витрат
- г) Вся сукупність активів підприємства, відображених у балансі

8. Чим принципово відрізняються фінанси підприємства від фінансових ресурсів підприємства?

- а) Фінанси — це короткострокові ресурси, фінансові ресурси — довгострокові
- б) Фінанси — це відносини (економічні процеси), фінансові ресурси — це матеріальна основа (конкретні грошові кошти)
- в) Фінанси включають лише власні кошти, фінансові ресурси — також позикові
- г) Ці поняття є синонімами і не мають принципових відмінностей

9. До внутрішніх джерел формування фінансових ресурсів підприємства НЕ належить:

- а) Прибуток підприємства
- б) Амортизаційні відрахування
- в) Банківські кредити
- г) Кошти від реалізації майна

10. До зовнішніх джерел формування фінансових ресурсів підприємства належить:

- а) Нерозподілений прибуток підприємства
- б) Амортизаційний фонд
- в) Резервний капітал
- г) Емісія акцій та облігацій, банківські кредити, лізингове фінансування

11. До якого виду фондів грошових коштів відносяться статутний капітал, додатковий капітал та резервний капітал?

- а) Фонди залучених коштів
- б) Фонди позикових коштів
- в) Фонди власних коштів
- г) Фонди цільового фінансування

12. Що таке фінансова діяльність підприємства у широкому розумінні?

- а) Виключно операції з залучення та погашення кредитів
- б) Система використання різних форм і методів для фінансового забезпечення функціонування підприємств та досягнення поставлених цілей
- в) Ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності
- г) Сплата податків та зборів до бюджету

13. Яке зі стратегічних завдань фінансової діяльності підприємства спрямоване на підвищення привабливості для інвесторів?

- а) Забезпечення поточної ліквідності
- б) Мінімізація фінансових витрат
- в) Забезпечення інвестиційної привабливості
- г) Оптимізація оподаткування

14. Що таке фінансовий менеджмент підприємства?

- а) Відділ у структурі підприємства, що відповідає за ведення бухгалтерського обліку
- б) Система управління фінансовими ресурсами підприємства, спрямована на досягнення стратегічних і тактичних цілей його функціонування
- в) Сукупність нормативно-правових актів, що регулюють фінансову діяльність
- г) Процес складання та виконання фінансового плану підприємства

15. Який принцип фінансового менеджменту передбачає розгляд кількох варіантів фінансових рішень перед вибором оптимального?

- а) Принцип системності
- б) Принцип динамічності
- в) Принцип альтернативності
- г) Принцип оптимальності

16. Що таке фінансовий механізм підприємства?

- а) Сукупність фінансових показників, що характеризують діяльність підприємства
- б) Система методів та форм організації, планування і стимулювання використання фінансових ресурсів, що включає фінансові методи, важелі, правове, нормативне та інформаційне забезпечення
- в) Порядок розподілу прибутку між власниками та реінвестування
- г) Структура фінансової служби підприємства та розподіл обов'язків між її підрозділами

17. До фінансових важелів у складі фінансового механізму підприємства належать:

- а) Планування і прогнозування, кредитування, страхування
- б) Законодавчі акти, постанови уряду, внутрішні положення
- в) Прибуток, доходи, амортизація, ціни та тарифи, дивіденди, відсотки
- г) Фінансова звітність, планова та нормативна інформація

18. Взаємозв'язок фінансів підприємств з банківською системою реалізується через:

- а) Сплату податків та зборів
- б) Страхування фінансових ризиків
- в) Кредитно-розрахункові операції
- г) Мобілізацію інвестиційних ресурсів на фондовому ринку

19. Яким принципом формування фінансових ресурсів передбачається здатність підприємства своєчасно виконувати поточні зобов'язання?

- а) Принцип цільового призначення
- б) Принцип економічної ефективності
- в) Принцип фінансової стійкості
- г) Принцип забезпечення ліквідності

20. До суб'єктів фінансів підприємств відносяться:

- а) Лише юридичні особи — суб'єкти господарювання
- б) Суб'єкти господарювання, фінансові установи, держава, позабюджетні фонди, інвестиційні фонди, аудиторські компанії та інші підприємницькі структури — юридичні особи
- в) Виключно фізичні особи — підприємці та наймані працівники
- г) Лише органи державної влади та місцевого самоврядування

Контрольні питання

1. Дайте визначення поняття «фінанси підприємств». Що є об'єктом і суб'єктами фінансів підприємств? Наведіть конкретні приклади суб'єктів.
2. Охарактеризуйте п'ять характерних ознак фінансів підприємств. Поясніть, чому купівля товару підприємством не є фінансовою операцією.
3. Розкрийте зміст трьох функцій фінансів підприємств: забезпечувальної, розподільчої та контрольної. Наведіть приклади реалізації кожної функції на практиці.
4. Поясніть, чому фінанси підприємств вважаються центральною ланкою фінансової системи країни. Охарактеризуйте взаємозв'язок фінансів підприємств з іншими ланками фінансової системи.
5. Дайте визначення фінансових ресурсів підприємства. У чому полягає принципова відмінність між поняттями «фінанси підприємства» та «фінансові ресурси підприємства»?
6. Охарактеризуйте класифікацію фінансових ресурсів підприємства за джерелами формування (внутрішні та зовнішні). Наведіть по 3–4 приклади

для кожної групи.

7. Опишіть основні фонди грошових коштів підприємства: фонди власних коштів, фонди залучених коштів та фонди позикових коштів. Які конкретні складові входять до кожного виду?

8. Охарактеризуйте принципи та фактори формування фінансових ресурсів підприємства. Як організаційно-правова форма та стадія життєвого циклу впливають на структуру фінансових ресурсів?

9. Дайте визначення фінансової діяльності підприємства у широкому і вузькому розумінні. Назвіть основні напрями фінансової діяльності та поясніть зміст кожного.

10. Розмежуйте стратегічні та тактичні завдання фінансової діяльності підприємства. Наведіть приклади ситуацій, коли виникає суперечність між стратегічними та тактичними цілями.

11. Охарактеризуйте структуру типової фінансової служби підприємства. Які функції виконує кожен підрозділ? Від чого залежить складність організаційної структури фінансової служби?

12. Дайте визначення фінансового менеджменту підприємства. Хто є суб'єктами та що є об'єктами фінансового менеджменту?

13. Охарактеризуйте п'ять принципів фінансового менеджменту (цільова спрямованість, системність, оптимальність, альтернативність, динамічність). Наведіть практичний приклад застосування кожного.

14. Що таке фінансовий механізм підприємства? Охарактеризуйте його

складові: фінансові методи, фінансові важелі, правове, нормативне та інформаційне забезпечення.

15. Порівняйте поняття «фінанси підприємств», «фінансові ресурси», «фінансова діяльність», «фінансовий менеджмент» та «фінансовий механізм». Як ці поняття співвідносяться між собою?

Практичні заняття № 3 – 4

Тема 2. ГРОШОВІ РОЗРАХУНКИ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЇХ ОРГАНІЗАЦІЯ

- 2.1. Грошові розрахунки в діяльності підприємств та їх організація.
- 2.2. Характеристика готівкових та безготівкових розрахунків.
- 2.3. Види банківських рахунків та порядок їх відкриття.
- 2.4. Сутність та види розрахункових документів. Організація безготівкових розрахунків, вимоги до їх проведення.
- 2.5. Розрахунки платіжними дорученнями.
- 2.6. Розрахунки платіжними вимогами-дорученнями.
- 2.7. Розрахунки чеками.
- 2.8. Розрахунки акредитивами.
- 2.9. Вексельна форма розрахунків.
- 2.10. Розрахунково-платіжна дисципліна та відповідальність за її порушення.

Рекомендована література:

1. Верховна Рада України. (2021). Закон України «Про платіжні послуги» від 30.06.2021 № 1591-IX (зі змінами). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20>
2. Національний банк України. (2022). Інструкція про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг : Постанова Правління НБУ від 29.07.2022 № 163 (зі змінами). <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0163500-22>
3. Національний банк України. (2022). Інструкція про порядок відкриття, використання і закриття рахунків користувачів надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків : Постанова Правління НБУ від 29.07.2022 № 162. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0162500-22>

4. Верховна Рада України. (2001). Закон України «Про обіг векселів в Україні» від 05.04.2001 № 2374-III (зі змінами). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2374-14>
5. Сокуренко, В. В., Швець, Д. В., Бортник, С. М., & Ткаченко, С. О. (2022). Фінанси підприємств : підручник (2-ге вид., допов. та перероб.) / за заг. ред. В. В. Сокуренка. ХНУВС. https://digpub.chite.edu.ua/books/fin/Finansy_pidpriemstv_Sokurenko.pdf
6. Alnaim, A. F., Nobanee, H., & Hamdan, A. (2022). An empirical analysis of cashless payment systems for business transactions. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 8(4), 213. <https://doi.org/10.3390/joitmc8040213>
7. Khando, K., Gao, S., & Islam, M. S. (2023). The emerging technologies of digital payments and associated challenges: A systematic literature review. *Future Internet*, 15(1), 21. <https://doi.org/10.3390/fi15010021>
8. Crozet, M., Demir, B., & Javorcik, B. (2022). International trade and letters of credit: A double-edged sword in times of crises. *IMF Economic Review*, 70(2), 185–211. <https://doi.org/10.1057/s41308-021-00155-3>
9. Srivastava, A., & Singh, P. (2024). Regulations and fintech: A comparative study of the developed and developing countries. *Journal of Risk and Financial Management*, 17(8), 324. <https://doi.org/10.3390/jrfm17080324>
10. Mathur, A., Jha, C. K., & Dwivedi, R. (2024). FinTech and financial inclusion: Exploring the mediating role of digital financial literacy and the moderating influence of perceived regulatory support. *Journal of Risk and Financial Management*, 17(3), 108. <https://doi.org/10.3390/jrfm17030108>

Завдання 1. Вибір форми безготівкових розрахунків

ТОВ «Агротех» є виробником сільськогосподарської техніки та працює з трьома категоріями контрагентів:

- Постачальник А (ТОВ «МеталПром») — постійний партнер, поставки сировини здійснюються щомісяця на умовах передоплати, сума кожної операції — 150 000 грн.
- Покупець Б (ФОП Коваленко) — новий клієнт, перша угода на суму 85 000 грн, умови оплати ще не узгоджені, підприємство хоче убезпечити себе від ризику неплатежу.
- Іноземний партнер В (польська компанія «TechPol») — імпорт комплектуючих на суму 12 000 євро, перша операція, взаємна довіра між сторонами ще не сформована.

Завдання:

1. Визначте оптимальну форму безготівкових розрахунків для кожного з трьох контрагентів. Обґрунтуйте свій вибір, спираючись на характеристики кожної форми розрахунків.
2. Заповніть таблицю:

Контрагент	Рекомендована форма	Переваги у цій ситуації	Можливі ризики
Постачальник А			
Покупець Б			
Іноземний партнер В			

3. Поясніть, чому для іноземного партнера не підходить платіжне доручення як єдина форма розрахунків.

Завдання 2. Аналіз розрахунково-платіжної дисципліни

Фінансовий відділ ПАТ «Будінвест» підготував дані про стан розрахунків з контрагентами за I квартал поточного року:

Показник

Значення

Показник	Значення
Загальна сума дебіторської заборгованості	2 400 000 грн
У т.ч. прострочена (понад 30 днів)	720 000 грн
Загальна сума кредиторської заборгованості	1 850 000 грн
У т.ч. прострочена (понад 30 днів)	555 000 грн
Кількість випадків прострочення оплати за квартал	14
Нараховані штрафні санкції до підприємства	18 500 грн
Нараховані штрафні санкції від підприємства	7 200 грн

Завдання:

1. Розрахуйте питому вагу простроченої дебіторської та кредиторської заборгованостей у їх загальних сумах. Оцініть отримані результати.
2. Визначте, які наслідки для підприємства має порушення розрахунково-платіжної дисципліни (фінансові, репутаційні, правові).
3. Запропонуйте не менше 4 конкретних заходів щодо зміцнення розрахунково-платіжної дисципліни на АТ «Будінвест».
4. Поясніть, яка відповідальність передбачена законодавством України за систематичне порушення термінів розрахунків.

Завдання 3. Схема вексельного розрахунку

ТОВ «ЛегПром» отримало від свого покупця — ПАТ «Ритейл Груп» — простий вексель на суму 320 000 грн з терміном погашення через 90 днів. Водночас ТОВ «ЛегПром» має власний борг перед постачальником тканин ПП «ТекстильПлюс» на суму 290 000 грн зі строком оплати через 60 днів. Директор ТОВ «ЛегПром» розглядає три варіанти дій з векселем:

Варіант 1: утримати вексель до погашення

Варіант 2: передати вексель постачальнику ПП «ТекстильПлюс» шляхом індосаменту в рахунок погашення боргу

Варіант 3: врахувати (дисконтувати) вексель у банку достроково (за 30 днів до погашення, дисконтна ставка банку — 18% річних)

Завдання:

1. Поясніть різницю між простим і переказним векселем. До якого виду належить вексель у цій ситуації?
2. Порівняйте всі три варіанти за критеріями: фінансовий результат, ризик, ліквідність, зручність. Заповніть порівняльну таблицю.
3. Який варіант ви б рекомендували і чому?

Завдання 4. Відкриття банківських рахунків та організація готівкових розрахунків

Новостворене підприємство ТОВ «ФудСервіс» (сфера діяльності — громадське харчування) звернулось до вас як до фінансового консультанта з такими запитаннями:

«Нам потрібно відкрити рахунки в банку. Ми плануємо: приймати готівкову виручку від відвідувачів кафе, здійснювати безготівкові розрахунки з постачальниками продуктів харчування, виплачувати заробітну плату персоналу, а також мати резервний рахунок для зберігання коштів. Крім того, частина виручки накопичуватиметься в касі підприємства.»

Завдання:

1. Визначте, які види банківських рахунків необхідно відкрити ТОВ «ФудСервіс». Охарактеризуйте призначення кожного з них.
2. Опишіть покроковий порядок відкриття поточного рахунку в банку: які документи подаються, які строки, хто є відповідальним.
3. Поясніть, які вимоги встановлені законодавством України щодо:
  - ліміту залишку готівки в касі підприємства
  - строків здавання готівкової виручки до банку
  - граничної суми готівкових розрахунків між суб'єктами господарювання
4. Що загрожує підприємству у разі перевищення встановленого ліміту каси?

Завдання 5. Порівняльний аналіз акредитивної та чекової форм розрахунків

Менеджер з фінансів ТОВ «БудМатеріал» отримав два комерційні пропозиції від постачальників будівельних матеріалів:

– Постачальник «Альфа» (м. Харків) пропонує розрахунки через акредитив (покритий, безвідкличний). Сума контракту — 480 000 грн. Умова: оплата після пред'явлення товарно-транспортних накладних та сертифікатів якості.

– Постачальник «Бета» (м. Дніпро) пропонує розрахунки чеками із чекової книжки. Сума контракту — 95 000 грн. Умова: оплата в момент отримання товару на складі покупця.

Завдання:

1. Охарактеризуйте механізм акредитивної форми розрахунків: учасники, етапи, документообіг. Накресліть схему руху коштів та документів при акредитиві.

2. Охарактеризуйте розрахунки чеками: порядок видачі чекової книжки, реквізити чека, порядок оплати.

3. Заповніть порівняльну таблицю двох форм розрахунків:

Критерій	Акредитив	Розрахунки чеками
Гарантія оплати для постачальника		
Заморожування коштів покупця		
Зручність при великих сумах		
Документальне оформлення		
Ризик шахрайства		
Типові сфери застосування		

4. Чи правомірно застосовувати чекову форму розрахунків для суми 480 000 грн? Обґрунтуйте відповідь з посиланням на нормативні обмеження.

5. Сформулюйте рекомендацію для ТОВ «БудМатеріал» щодо обраних форм розрахунків із кожним постачальником.

Тести

1. Що таке грошові розрахунки підприємства?
  - а) Облік грошових коштів у касі та на банківських рахунках підприємства
  - б) Процес виконання грошових зобов'язань підприємств, що виникають у процесі їх фінансово-господарської діяльності
  - в) Операції з обміну національної валюти на іноземну
  - г) Сукупність фінансових звітів підприємства за звітний період

2. Який принцип організації розрахунків передбачає здійснення всіх платежів виключно на підставі первинних документів?
  - а) Принцип строковості
  - б) Принцип безперервності
  - в) Принцип документообороту
  - г) Принцип контрольованості

3. Яке обмеження готівкових розрахунків між юридичними особами в Україні встановлено НБУ?
  - а) До 5 000 грн на день
  - б) До 10 000 грн на день
  - в) До 25 000 грн на день
  - г) До 50 000 грн на день

4. Безготівкові розрахунки — це розрахунки, що здійснюються:
  - а) Виключно в іноземній валюті через міжнародні системи переказу
  - б) Через банківські рахунки без використання готівкових коштів
  - в) За допомогою бартерного обміну між підприємствами
  - г) Готівкою через спеціально уповноважені установи

5. Який вид банківського рахунку є обов'язковим для юридичних осіб та призначений для здійснення всіх видів розрахунків?

- а) Депозитний рахунок
- б) Акредитивний рахунок
- в) Розрахунковий рахунок
- г) Бюджетний рахунок

6. Що таке розрахунковий документ?

- а) Документ, що підтверджує факт постачання товарів або послуг
- б) Документ, що містить письмове розпорядження про переказ певної суми коштів з одного рахунку на інший
- в) Документ, що засвідчує право власності на майно підприємства
- г) Документ, що підтверджує факт відкриття банківського рахунку

7. Хто є ініціатором розрахунків при використанні платіжного доручення?

- а) Постачальник (одержувач коштів)
- б) Банк платника
- в) Платник (покупець)
- г) Національний банк України

8. Яка форма безготівкових розрахунків є найпоширенішою та найпростішою у практиці українських підприємств?

- а) Акредитив
- б) Вексель
- в) Чек
- г) Платіжне доручення

9. Платіжна вимога-доручення складається:

- а) Платником і подається до банку постачальника

- б) Постачальником і передається покупцю разом з документами на оплату
- в) Банком покупця на підставі договору
- г) Національним банком України для регулювання міжбанківських розрахунків

10. Який строк дії чека (без урахування дня виписки) встановлено законодавством України?

- а) До 5 днів
- б) До 10 днів
- в) До 30 днів
- г) До 90 днів

11. Акредитив — це:

- а) Безумовне боргове зобов'язання суворо визначеної форми
- б) Зобов'язання банку здійснити платіж на користь постачальника за умови надання документів, що підтверджують виконання умов договору
- в) Розпорядження власника рахунку банку виплатити зазначену суму пред'явнику
- г) Вимога постачальника до покупця про сплату заборгованості

12. Яка властивість векселя означає, що зобов'язання не залежить від жодних умов угоди?

- а) Формальність
- б) Абстрактність
- в) Безумовність
- г) Передаваність

13. Чим відрізняється простий вексель від переказного?

- а) Простий вексель передбачає двох учасників (векселедавець і ремітент), переказний — трьох (трасант, трасат, ремітент)
- б) Простий вексель має більший строк обігу, ніж переказний
- в) Переказний вексель не підлягає передачі третім особам
- г) Простий вексель використовується лише в міжнародних розрахунках

14. Що таке розрахунково-платіжна дисципліна?

- а) Система штрафних санкцій за порушення умов договорів
- б) Дотримання встановленого порядку здійснення платежів, термінів та умов розрахунків
- в) Порядок відкриття та закриття банківських рахунків підприємств
- г) Звітність підприємства перед Національним банком України

15. Яким видом відповідальності є сплата неустойки та відшкодування збитків за порушення розрахунково-платіжної дисципліни?

- а) Кримінальна відповідальність
- б) Адміністративна відповідальність
- в) Цивільно-правова відповідальність
- г) Дисциплінарна відповідальність

16. Яка форма розрахунків найбільше захищає інтереси постачальника при роботі з ненадійними партнерами або при великих угодах?

- а) Платіжне доручення
- б) Чек
- в) Платіжна вимога-доручення
- г) Акредитив

17. Покритий акредитив відрізняється від непокритого тим, що:

- а) Може бути анульований банком у будь-який момент

б) Кошти бронюються на окремому рахунку у банку покупця заздалегідь

в) Не потребує підтвердження документами постачальника

г) Використовується виключно в міжнародних розрахунках

18. Яка перевага безготівкових розрахунків порівняно з готівковими?

а) Миттєвість розрахунків без часових затримок

б) Відсутність необхідності відкривати банківські рахунки

в) Безпечність операцій, контрольованість руху коштів та відсутність обмежень у сумах

г) Повна відсутність комісійних витрат

19. Яка ознака класифікації грошових розрахунків передбачає поділ на «аванс», «оплата за фактом» та «розстрочка»?

а) За формою проведення

б) За призначенням

в) За строками платежу

г) За суб'єктами розрахунків

20. Яка властивість векселя означає, що він не пов'язаний з конкретною угодою між сторонами?

а) Безумовність

б) Абстрактність

в) Формальність

г) Передаваність за індосаментом

Контрольні питання

1. Дайте визначення поняття «грошові розрахунки підприємства». Поясніть, чому ефективна організація розрахунків визначає платоспроможність та фінансову стійкість підприємства.

2. Охарактеризуйте класифікацію грошових розрахунків підприємства за формою проведення, призначенням та строками платежу. Наведіть приклади кожного виду.

3. Перелічіть та поясніть принципи організації грошових розрахунків підприємств. Яке значення має дотримання кожного з них на практиці?

4. Що таке готівкові розрахунки? Які обмеження встановлені для готівкових розрахунків між юридичними особами та з фізичними особами в Україні? Назвіть нормативну базу.

5. Охарактеризуйте переваги та недоліки готівкових і безготівкових форм розрахунків. У яких ситуаціях доцільно використовувати кожен з них?

6. Які види банківських рахунків існують в Україні? Охарактеризуйте особливості поточних, розрахункових та спеціальних рахунків. Які документи необхідні юридичній особі для відкриття рахунку?

7. Що таке розрахунковий документ? Назвіть та коротко охарактеризуйте основні види розрахункових документів, що використовуються в Україні.

8. Опишіть схему розрахунків платіжними дорученнями. Які переваги цієї форми розрахунків зумовлюють її широке застосування?

9. Чим відрізняється платіжна вимога-доручення від платіжного доручення? У яких випадках застосовується ця форма розрахунків?

10. Охарактеризуйте чек як розрахунковий документ. Які ключові характеристики чека (строк дії, особливості застосування) слід знати підприємству?

11. Що таке акредитив? Охарактеризуйте види акредитивів (покритий/непокритий, відкличний/безвідкличний) та опишіть схему розрахунків із використанням акредитива.

12. Охарактеризуйте вексель як інструмент розрахунків. Які властивості векселя (безумовність, абстрактність, формальність, передаваність) відрізняють його від інших розрахункових документів?

13. У чому полягає різниця між простим (соло-векселем) та переказним векселем (траттою)? Опишіть схему обігу кожного виду.

14. Що таке розрахунково-платіжна дисципліна? Назвіть її елементи та порівняйте позитивні наслідки її дотримання з негативними наслідками порушень.

15. Охарактеризуйте види відповідальності за порушення розрахунково-платіжної дисципліни: цивільно-правову, адміністративну та кримінальну. Наведіть конкретні приклади для кожного виду.

Лекція № 3

Тема 3. ФОРМУВАННЯ ТА РОЗПОДІЛ ПРИБУТКІВ ПІДПРИЄМСТВ

3.1. Відмінність між бухгалтерським та економічним підходами до визначення прибутку

3.2. Фактори формування прибутку підприємства

3.3. Алгоритм формування прибутку підприємства

3.4. Класифікація прибутку підприємства

3.5. Резерви зниження собівартості

3.6. Принципи розподілу та використання прибутку

3.7. Структура системи розподілу прибутку

3.8. Вимоги до системи розподілу прибутку підприємства

3.9. Нормативно-правова база з питань формування та розподілу прибутків підприємств

Рекомендована література:

1. Покровська, Н., & Катрич, Д. (2024). Дефініція терміну «прибуток» в економічній науці. Економіка та суспільство, (59). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-151>
2. Драченко, А., & Юрчишена, Л. (2022). Концептуальний підхід до моделювання впливу фінансових показників на прибуток підприємства. Економіка та суспільство, (44). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-44>
3. Цюцяк, І., & Цюцяк, А. (2022). Використання прибутку: порядок облікового відображення та оподаткування операцій. Економічний аналіз, 32(3). <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/2272>
4. Колісник, О., & Суходольська, Д. (2023). Оцінка впливу виробничих витрат на собівартість продукції. Економіка та суспільство, (56). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-130>

5. Верховна Рада України. (2010). Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (зі змінами). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
6. Kędzior, D., & Kędzior, M. (2023). Determinants of SME profitability in the service sector: An empirical investigation from Poland. *International Entrepreneurship Review*, 9(4), 59–71. <https://doi.org/10.15678/IER.2023.0904.04>
7. Gonçalves, T., Gaio, C., & Sousa, M. V. (2023). Can corporate sustainability drive economic value added? Evidence from larger European firms. *Journal of Risk and Financial Management*, 16(4), 215. <https://doi.org/10.3390/jrfm16040215>
8. Nguyen, T. T. N., & Wu, W. (2023). Relationship between capital structure and firm profitability: Evidence from Vietnamese listed companies. *International Journal of Financial Studies*, 11(1), 45. <https://doi.org/10.3390/ijfs11010045>
9. Kotnik, P., & Srhoj, S. (2024). Firm-level, macroeconomic, and institutional determinants of firm growth: Evidence from Europe. *Economic and Business Review*, 26(2), 81–103. <https://doi.org/10.15458/2335-4216.1336>
10. Gleißner, W., & Ernst, D. (2024). Enterprise risk management: Improving embedded risk management and risk governance. *Risks*, 12(12), 196. <https://doi.org/10.3390/risks12120196>

Завдання 1. Бухгалтерський та економічний прибуток: порівняльний аналіз

Власник ТОВ «ТехноСервіс» Петренко В.О. до заснування підприємства працював найманим менеджером із заробітною платою 42 000 грн на місяць. Для відкриття бізнесу він вклав власні заощадження в розмірі 1 200 000 грн (альтернатива — депозит у банку під 12% річних), а також

використовує власне приміщення, ринкова орендна вартість якого становить 8 500 грн на місяць.

За підсумками року фінансова звітність підприємства містить такі дані:

Показник	Сума, грн
Чистий дохід від реалізації	3 840 000
Собівартість реалізованої продукції	2 250 000
Адміністративні витрати	310 000
Витрати на збут	180 000
Інші операційні витрати	95 000
Податок на прибуток (18%)	?

Завдання:

1. Розрахуйте бухгалтерський прибуток підприємства до та після оподаткування.
2. Визначте всі неявні (імпліцитні) витрати власника та розрахуйте їх загальну суму за рік.
3. Розрахуйте економічний прибуток підприємства.
4. Порівняйте отримані результати. Чи є бізнес економічно доцільним для власника? Які висновки можна зробити?
5. Поясніть практичне значення розмежування між бухгалтерським та економічним підходами для прийняття управлінських рішень.

Завдання 2. Алгоритм формування прибутку та його класифікація

За даними фінансової звітності ПАТ «Молочний комбінат» за звітний рік маємо такі показники:

Показник	Сума, тис. грн
Дохід від реалізації продукції (з ПДВ)	18 600
ПДВ (20%)	розрахувати
Собівартість реалізованої продукції	10 200

Показник	Сума, тис. грн
Адміністративні витрати	1 450
Витрати на збут	890
Дохід від оренди складських приміщень	480
Витрати на ліквідацію застарілого обладнання	120
Дохід від реалізації фінансових інвестицій	650
Витрати на сплату відсотків за кредитом	310
Ставка податку на прибуток	18%

Завдання:

1. Побудуйте покроковий алгоритм формування прибутку підприємства: від доходу від реалізації до чистого прибутку. Розрахуйте кожен проміжний показник.

2. Класифікуйте прибуток підприємства за такими ознаками:

- за видами діяльності (операційний, фінансовий, інвестиційний)
- за порядком оподаткування
- за характером використання

3. Розрахуйте питому вагу кожного виду прибутку в загальній сумі прибутку до оподаткування.

4. Визначте, які фактори зовнішнього та внутрішнього середовища найбільше вплинули б на формування прибутку молочного комбінату в умовах воєнного стану.

Завдання 3. Резерви зниження собівартості та їх вплив на прибуток

Виробниче підприємство ТОВ «МеблеВир» виготовляє офісні меблі. Планово-економічний відділ підготував аналітичну довідку за підсумками року:

Стаття витрат	Фактично, тис. грн	Питома вага, %	Відхилення від плану

Стаття витрат	Фактично, тис. грн	Питома вага, %	Відхилення від плану
Сировина та матеріали	4 200		+8,5%
Оплата праці виробничих робітників	1 860		+2,1%
Відрахування на соціальне страхування	розрахувати		—
Амортизація обладнання	520		-1,2%
Загальновиробничі витрати	780		+12,4%
Адміністративні витрати	430		+5,7%
Витрати на збут	290		+3,8%
Повна собівартість	8 080	100%	

Чистий дохід від реалізації — 10 350 тис. грн. Ставка ЄСВ — 22%.

Завдання:

1. Розрахуйте суму відрахувань на соціальне страхування та заповніть таблицю повністю (питома вага кожної статті).
2. Визначте фактичний прибуток від реалізації.
3. Для кожної статті витрат із відхиленням «плюс» запропонуйте конкретні резерви зниження (не менше 2 резервів для кожної статті).
4. Розрахуйте, як зміниться прибуток підприємства, якщо завдяки запропонованим заходам вдасться знизити:
  - витрати на сировину та матеріали на 5%
  - загальновиробничі витрати на 8%
5. Зробіть висновок про пріоритетні напрями роботи з оптимізації витрат.

Завдання 4. Розподіл та використання чистого прибутку

За підсумками звітнього року АТ «ЕнергоПром» отримало чистий прибуток у розмірі 4 680 000 грн. Загальні збори акціонерів розглядають питання розподілу прибутку. Статут підприємства та рішення наглядової ради передбачають:

- відрахування до резервного фонду — 5% від чистого прибутку (до досягнення 25% статутного капіталу; статутний капітал — 12 000 000 грн, резервний фонд до розподілу — 2 400 000 грн)

- виплата дивідендів за привілейованими акціями — фіксована ставка 12% річних; номінальна вартість привілейованих акцій — 3 000 000 грн

- виплата дивідендів за звичайними акціями — на розгляд зборів (два варіанти: 20% або 35% від суми, що залишилась після попередніх відрахувань)

- решта — реінвестується в розвиток підприємства

Завдання:

1. Визначте, чи потрібно здійснювати відрахування до резервного фонду. Розрахуйте їх суму (якщо необхідно).

2. Розрахуйте суму дивідендів за привілейованими акціями.

3. Розрахуйте суму реінвестованого прибутку для обох варіантів дивідендної політики щодо звичайних акцій.

4. Заповніть таблицю розподілу прибутку для кожного варіанту:

Напрямок використання	Варіант 1 (20%), Варіант 1		Варіант 2 (35%), Варіант 2	
	тис. грн	%	тис. грн	%
Резервний фонд				
Дивіденди за привілейованими акціями				
Дивіденди за звичайними акціями				
Реінвестований				

Напрямок використання прибутку	Варіант 1 (20%), Варіант 1		Варіант 2 (35%), Варіант 2	
	тис. грн	%	тис. грн	%
Разом	4 680 000	100%	4 680 000	100%

5. Який варіант дивідендної політики ви б рекомендували акціонерам? Обґрунтуйте з урахуванням інтересів різних груп стейкхолдерів.

Завдання 5. Комплексний аналіз: фактори прибутку та нормативно-правова база

Фінансовий директор ТОВ «АгроЕкспорт» готує аналітичну доповідь для власників підприємства. Підприємство займається переробкою та експортом соняшникової олії. За два суміжні роки маємо такі дані:

Показник	Рік 1, тис.	Рік 2, тис.	Відхилення
	грн	грн	
Чистий дохід від реалізації	28 400	31 750	
Собівартість реалізованої продукції	18 900	22 100	
Валовий прибуток			
Операційні витрати (адм. + збут)	3 200	3 850	
Операційний прибуток			
Фінансовий результат від іншої діяльності	+420	-180	
Прибуток до оподаткування			
Податок на прибуток (18%)			
Чистий прибуток			
Рентабельність продажів, %			

Завдання:

1. Розрахуйте всі відсутні показники та заповніть таблицю повністю.

2. Проаналізуйте динаміку показників: визначте, за рахунок яких факторів змінився чистий прибуток у Році 2 порівняно з Роком 1. Розкладіть зміну прибутку на складові (ціновий фактор, обсяговий фактор, витратний фактор).

3. Оцініть зміну рентабельності продажів. Чи є ця тенденція позитивною?

4. Визначте, які зовнішні фактори (кон'юнктура ринку соняшникової олії, курс валют, воєнний стан, регуляторне середовище) могли вплинути на фінансові результати підприємства-експортера.

5. Назвіть не менше 4 нормативно-правових актів, які регулюють формування та розподіл прибутку підприємств в Україні. Коротко розкрийте роль кожного з них.

Тести

1. Що таке прибуток підприємства?

- а) Загальний обсяг доходів від реалізації продукції без вирахування витрат
- б) Частина додаткової вартості, виробленої і реалізованої, готова до розподілу
- в) Різниця між активами та пасивами балансу підприємства
- г) Сума всіх надходжень на поточний рахунок підприємства

2. Як розраховується бухгалтерський прибуток?

- а) Доходи – (Явні витрати + Неявні витрати)
- б) Доходи – Неявні витрати
- в) Доходи – Явні (бухгалтерські) витрати
- г) Валовий дохід – Адміністративні витрати

3. Що включають неявні витрати при розрахунку економічного прибутку?

- а) Амортизацію основних засобів та витрати на збут

б) Альтернативну вартість власного капіталу, праці власника та власних ресурсів

в) Податки та обов'язкові збори до бюджету

г) Витрати на оплату праці найманих працівників

4. Порівняно з бухгалтерським прибутком, економічний прибуток, як правило:

а) Більший, оскільки враховує більше доходів

б) Рівний, оскільки обидва методи однакові

в) Менший, оскільки враховує додатково неявні витрати

г) Не можна порівнювати ці показники

5. До зовнішніх факторів формування прибутку підприємства НЕ належить:

а) Державне регулювання цін і тарифів

б) Рівень конкуренції у галузі

в) Репутація підприємства та система маркетингу

г) Природні умови господарювання

6. Інтенсивні внутрішні фактори формування прибутку впливають через:

а) Кількісні зміни: обсяг засобів праці, чисельність персоналу

б) Якісні зміни: продуктивність, ефективність використання ресурсів

в) Зовнішні ринкові умови та цінову кон'юнктуру

г) Нормативно-правове регулювання діяльності

7. Як визначається чистий дохід від реалізації продукції?

а) Дохід від реалізації + ПДВ + акциз

б) Дохід від реалізації – (ПДВ, акциз, знижки, повернення товарів, інші відрахування)

в) Валовий дохід – собівартість продукції

г) Виручка від реалізації – адміністративні витрати

8. Валовий прибуток (збиток) від реалізації продукції розраховується як:

- а) Чистий дохід від реалізації – Собівартість реалізованої продукції
- б) Дохід від реалізації + Інші операційні доходи
- в) Прибуток від операційної діяльності + Фінансові доходи
- г) Чистий прибуток + Податок на прибуток

9. Операційна діяльність підприємства — це:

- а) Придбання та реалізація необоротних активів і фінансових інвестицій
- б) Діяльність, що призводить до змін власного та позикового капіталів
- в) Основна діяльність підприємства та інші види діяльності, що не є інвестиційною чи фінансовою
- г) Будь-яка діяльність, що забезпечує надходження грошових коштів

10. До якого виду класифікації прибутку відноситься поділ на «регулярний» та «нерегулярний» прибуток?

- а) За джерелами формування
- б) За ступенем оподаткування
- в) За характером використання
- г) За періодичністю формування

11. Капіталізований прибуток — це прибуток, який:

- а) Спрямовується на виплату дивідендів власникам
- б) Звільнений від оподаткування
- в) Спрямовується на розширення діяльності та реінвестування
- г) Формується епізодично від продажу активів

12. Який із принципів розподілу прибутку передбачає першочергову сплату податків та зобов'язань перед бюджетом?

- а) Принцип самофінансування розвитку
- б) Принцип першочерговості задоволення інтересів держави

- в) Принцип забезпечення матеріальної зацікавленості працівників
- г) Принцип забезпечення інтересів власників

13. Система розподілу прибутку підприємства — це:

- а) Порядок визначення об'єкта оподаткування
- б) Сукупність взаємопов'язаних елементів, принципів, методів та процедур ефективного розподілу чистого прибутку
- в) Механізм нарахування та виплати дивідендів акціонерам
- г) Алгоритм формування фінансового результату за НП(С)БО

14. Яка вимога до системи розподілу прибутку передбачає адаптацію до змін зовнішнього середовища?

- а) Ефективність
- б) Законність
- в) Системність
- г) Гнучкість

15. Який нормативний документ регулює порядок виплати дивідендів та права акціонерів в Україні?

- а) НП(С)БО 15 «Дохід»
- б) Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»
- в) Закон України «Про акціонерні товариства»
- г) Цивільний кодекс України

16. Що є об'єктом системи розподілу прибутку підприємства?

- а) Валовий дохід від реалізації продукції
- б) Чистий прибуток (позитивний фінансовий результат після всіх утримань)
- в) Прибуток до оподаткування
- г) Дохід від операційної діяльності

17. Резерви зниження собівартості за рахунок використання трудових ресурсів включають:

- а) Лізинг обладнання замість його купівлі
- б) Скорочення транспортно-заготівельних витрат
- в) Підвищення продуктивності праці та оптимізацію фонду оплати праці
- г) Впровадження ресурсозберігаючих технологій

18. Яку характеристику має ринкова система розподілу прибутку на відміну від соціалістичної?

- а) Централізоване планування розподілу та державна власність
- б) Пріоритет суспільних інтересів та соціальна спрямованість
- в) Децентралізоване прийняття рішень та максимізація прибутку власників
- г) Обмежена самостійність підприємств

19. Фінансова діяльність підприємства — це діяльність, яка:

- а) Пов'язана з виробництвом та реалізацією продукції
- б) Полягає в придбанні та реалізації необоротних активів
- в) Призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталів
- г) Забезпечує основну частку доходів підприємства

20. Характерною ознакою найприбутковіших компаній світу (за даними Fortune Global 500) є:

- а) Переважна орієнтація на локальні ринки збуту
- б) Монопольне або домінуюче становище на ринку, інноваційні продукти та глобальний масштаб діяльності
- в) Відсутність бар'єрів для входу конкурентів
- г) Виключно державна форма власності

1. Дайте визначення поняття «прибуток підприємства». Чому підприємство отримує прибуток лише після того, як вартість втілена у продукті набере грошової форми?
2. У чому полягає принципова відмінність між бухгалтерським і економічним підходами до визначення прибутку? Наведіть приклад ситуації, коли бухгалтерський прибуток є позитивним, а економічний — від'ємним.
3. Що таке неявні витрати та які їх складові враховуються при розрахунку економічного прибутку? Чому їх важливо враховувати при прийнятті управлінських рішень?
4. Охарактеризуйте зовнішні та внутрішні фактори формування прибутку підприємства. Наведіть 3–4 конкретних приклади кожної групи.
5. У чому різниця між екстенсивними та інтенсивними внутрішніми факторами впливу на прибуток підприємства? Наведіть приклади обох видів.
6. Опишіть алгоритм формування прибутку підприємства: від доходу від реалізації до чистого прибутку. Які елементи вираховуються чи додаються на кожному етапі?
7. Що таке «чистий дохід від реалізації продукції» відповідно до НП(С)БО 1? Які складові вираховуються з доходу від реалізації для його отримання?
8. Охарактеризуйте основні види діяльності підприємства: операційну, фінансову та інвестиційну. Наведіть приклади доходів і витрат за кожним видом.

9. Наведіть класифікацію прибутку підприємства за такими ознаками: джерела формування, періодичність формування, ступінь оподаткування, характер використання.
10. Які резерви зниження собівартості існують у сфері використання засобів праці, предметів праці та трудових ресурсів? Наведіть конкретні заходи для кожної групи.
11. Охарактеризуйте принципи розподілу та використання прибутку підприємства. Чому дотримання кожного з них є важливим для сталого розвитку підприємства?
12. Що таке система розподілу прибутку підприємства? Охарактеризуйте її основні елементи: об'єкт, суб'єкти, інструменти регулювання, результати.
13. Порівняйте ринкову та соціалістичну системи розподілу прибутку за характеристиками: форма власності, ступінь самостійності підприємств, пріоритети розподілу.
14. Які економічні, правові та організаційні вимоги висуваються до системи розподілу прибутку підприємства? Поясніть зміст кожної вимоги.
15. Охарактеризуйте нормативно-правову базу з питань формування та розподілу прибутків підприємств в Україні. Яку роль відіграє кожен із законодавчих актів?

Практичні заняття № 7 – 8

Тема 4. ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

- 4.1. Система оподаткування підприємств, її функції та призначення
- 4.2. Загальнодержавні та місцеві податки і збори
- 4.3. Пряме оподаткування підприємств
- 4.4. Податок на прибуток
- 4.5. Податок з доходів фізичних осіб
- 4.6. Плата за землю
- 4.7. Транспортний податок
- 4.8. Непрямі податки та особливості їх впливу на фінансово-господарську діяльність підприємств
- 4.9. Податок на додану вартість
- 4.10. Акцизний податок
- 4.11. Мито
- 4.12. Єдиний податок

Рекомендована література:

1. Верховна Рада України. (2010). Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (зі змінами). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Данілов, О. (2024). Податкові зміни в контексті євроінтеграційних процесів України та їх вплив на бухгалтерський облік. Економіка та суспільство, (61). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-60>
3. Мартинюк, І. (2023). Податок на доходи фізичних осіб: фіскальні та соціальні аспекти. Економіка та суспільство, (56). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-60>
4. Парфенюк, Т., & Яструбський, М. (2022). Особливості застосування спрощеної системи оподаткування в Україні в умовах воєнного часу. Економіка та суспільство, (44). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-27>

5. Скрипник, С., Лавров, Р., & Шепель, І. (2023). Облік і оподаткування суб'єктів малого підприємництва. Економіка та суспільство, (52). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-61>
6. Gopakumar, A. A., Kaur, A., Ramiah, V., & Reddy, K. (2022). The sectoral effects of value-added tax: Evidence from UAE stock markets. *Journal of Risk and Financial Management*, 15(10), 429. <https://doi.org/10.3390/jrfm15100429>
7. Roman, T., Marcu, N., Rusu, V. D., Doacă, E. M., & Siriteanu, A. A. (2023). Tax payment and the performance of SMEs: A longitudinal analysis on EU countries. *Sustainability*, 15(2), 927. <https://doi.org/10.3390/su15020927>
8. Sharma, G., Gupta, N., & Agarwal, R. (2022). Examining the effect of tax reform determinants, firms' characteristics and demographic factors on the financial performance of small and micro enterprises. *Sustainability*, 14(14), 8270. <https://doi.org/10.3390/su14148270>
9. Mpata, A., Dzomonda, O., & Fatoki, O. (2024). Tax complexity and firm tax evasion: A cross-country investigation. *Economies*, 12(5), 97. <https://doi.org/10.3390/economies12050097>
10. Педько, А., & Маряниченко, Б. (2024). Фіскальна ефективність податкової системи у працях закордонних і вітчизняних дослідників. Економіка та суспільство, (59). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-124>

Завдання 1. Порівняльний аналіз систем оподаткування

Підприємець Мельник О.В. планує зареєструвати бізнес з надання бухгалтерських послуг. Очікувані показники діяльності на рік:

Показник	Значення
Річний дохід	2 400 000 грн
Витрати на оплату праці (2 найманих працівники)	360 000 грн

Показник	Значення
ЄСВ на зарплату працівників (22%)	розрахувати
Оренда офісу	96 000 грн
Інші витрати	180 000 грн
Форма реєстрації	ФОП

Підприємець розглядає три варіанти:

Варіант А: загальна система оподаткування (ПДФО 18% + ВЗ 5%)

Варіант Б: єдиний податок 3 група (5% від доходу, без ПДВ)

Варіант В: єдиний податок 3 група (3% від доходу + ПДВ 20%)

Завдання:

1. Розрахуйте суму ЄСВ на заробітну плату найманих працівників.
2. Визначте суму податкових зобов'язань за кожним варіантом. При загальній системі базою оподаткування є чистий дохід (дохід мінус документально підтверджені витрати).
3. Розрахуйте загальне податкове навантаження (податки + ЄСВ) у гривнях та у відсотках від доходу для кожного варіанту.
4. Заповніть порівняльну таблицю:

Показник	Варіант А	Варіант Б	Варіант В
База оподаткування			
Сума податку			
ЄСВ (власний, як ФОП)			
Загальне навантаження, грн			
Навантаження, % від доходу			

5. Який варіант ви б рекомендували і чому? Які нефінансові чинники (адміністрування, обмеження, звітність) слід враховувати при виборі?

Завдання 2. Розрахунок податку на прибуток підприємства

ТОВ «ПромТех» є платником податку на прибуток на загальній системі. За звітний рік бухгалтерія підготувала такі дані:

Показник	Сума, тис. грн
Фінансовий результат до оподаткування (за П(С)БО)	4 200
Амортизація основних засобів (бухгалтерська)	580
Амортизація основних засобів (податкова)	720
Витрати на благодійність	95
Витрати на штрафи, сплачені до бюджету	42
Доходи у вигляді дивідендів від резидентів	180
Отримані від нерезидента роялті (ставка 15%)	240
Перенесений збиток попереднього року	310

Ставка податку на прибуток — 18%. Підприємство є великим платником (дохід понад 40 млн грн).

Завдання:

1. Визначте, які коригування фінансового результату необхідно здійснити відповідно до Податкового кодексу України (збільшуючі та зменшуючі різниці).
2. Розрахуйте податковий прибуток (об'єкт оподаткування) з урахуванням усіх коригувань.
3. Розрахуйте суму податку на прибуток до сплати.
4. Визначте суму авансового внеску при виплаті дивідендів (якщо підприємство вирішує виплатити 50% чистого прибутку у вигляді дивідендів).
5. Складіть схему «Фінансовий результат → Податковий прибуток → Податок до сплати» з поясненням кожного кроку.
6. Поясніть різницю між постійними та тимчасовими податковими різницями на прикладі даних цього завдання.

Завдання 3. Розрахунок ПДВ та акцизного податку

ТОВ «СмакПром» виробляє та реалізує алкогольні напої (вино виноградне). Підприємство є платником ПДВ. За звітний місяць маємо такі операції:

Операція	Сума (без ПДВ), грн
Придбано виноград у фермерського господарства (не платник ПДВ)	280 000
Придбано скляну тару у постачальника — платника ПДВ	95 000
Придбано пакувальні матеріали (платник ПДВ)	42 000
Реалізовано вино оптовому покупцю	680 000
Реалізовано вино в роздріб через власний магазин	124 000
Отримано передоплата від покупця за майбутні поставки	90 000

Додаткові дані: ставка акцизного податку на вино — 10,00 грн/л; обсяг реалізованого вина — 18 500 л; митна вартість імпортованих коркових закупорок — 15 000 євро (курс НБУ — 43,5 грн/євро), ставка мита — 5%.

Завдання:

1. Розрахуйте суму податкового кредиту з ПДВ за місяць.
2. Розрахуйте суму податкового зобов'язання з ПДВ за місяць.
3. Визначте суму ПДВ до сплати (або бюджетного відшкодування).
4. Розрахуйте суму акцизного податку за реалізоване вино.
5. Розрахуйте суму мита при імпорті коркових закупорок.
6. Визначте загальне податкове навантаження підприємства за місяць у розрізі непрямих податків та зборів.

Тести

1. Що таке система оподаткування?
  - а) Сукупність лише прямих податків, що стягуються з підприємств

б) Сукупність податків і зборів до бюджетів різних рівнів та державних цільових фондів, що стягуються в установленому законом порядку

в) Механізм розподілу прибутку між державою та підприємствами

г) Порядок надання податкових пільг суб'єктам господарювання

2. Яка функція системи оподаткування відповідає за формування доходів державного бюджету?

а) Регулююча

б) Контролююча

в) Фіскальна

г) Соціальна

3. До загальнодержавних податків і зборів в Україні НЕ належить:

а) Податок на додану вартість

б) Акцизний податок

в) Єдиний податок

г) Податок на прибуток підприємств

4. Яка базова ставка податку на прибуток підприємств в Україні?

а) 15%

б) 18%

в) 20%

г) 25%

5. Прибуток підприємства для цілей оподаткування визначається як:

а) Різниця між доходами та витратами підприємства

б) Фінансовий результат до оподаткування мінус амортизація

в) Фінансовий результат до оподаткування +/- податкові різниці

г) Чистий дохід від реалізації продукції

6. Хто є податковим агентом з ПДФО?

а) Фізична особа, що самостійно декларує свої доходи

б) Юридична або самозайнята особа, що нараховує, утримує та сплачує ПДФО від імені фізичної особи

в) Державна податкова служба України

г) Пенсійний фонд України

7. Яка основна ставка ПДФО для заробітної плати в Україні?

а) 9%

б) 12%

в) 15%

г) 18%

8. При якому обсязі оподатковуваних операцій за 12 місяців підприємство ЗОБОВ'ЯЗАНЕ зареєструватися платником ПДВ?

а) 500 000 грн

б) 750 000 грн

в) 1 000 000 грн

г) 2 000 000 грн

9. Яка основна ставка ПДВ в Україні?

а) 7%

б) 10%

в) 15%

г) 20%

10. Сума ПДВ до сплати розраховується як:

а) Податкові зобов'язання + податковий кредит

б) Податкові зобов'язання – податковий кредит

в) Дохід від реалізації $\times$ 20%

г) Собівартість продукції × ставка ПДВ

11. До підакцизних товарів в Україні НЕ належить:

- а) Алкогольні напої
- б) Тютюнові вироби
- в) Пальне та нафтопродукти
- г) Продукти харчування

12. Яка ставка транспортного податку на рік за один об'єкт оподаткування?

- а) 10 000 грн
- б) 15 000 грн
- в) 20 000 грн
- г) 25 000 грн

13. ФОП 1 групи на єдиному податку (2025 рік) може мати найманих працівників:

- а) Не більше 5 осіб
- б) Не більше 2 осіб
- в) Без найманих працівників
- г) Не обмежено

14. Яка ставка єдиного податку для ФОП 3 групи без реєстрації платником ПДВ?

- а) 3% від доходу
- б) 5% від доходу
- в) 10% від доходу
- г) 15% від доходу

15. Що є об'єктом оподаткування транспортним податком?

- а) Будь-які транспортні засоби юридичних осіб
- б) Легкові автомобілі до 5 років з ринковою вартістю понад 375 МЗП
- в) Вантажні автомобілі та спецтехніка
- г) Усі зареєстровані в Україні транспортні засоби

16. Яка характерна ознака прямих податків?

- а) Включаються у ціну товарів та послуг
- б) Платник і носій податкового тягаря не співпадають
- в) Платник і носій податкового тягаря співпадають
- г) Завжди є загальнодержавними

17. За яким принципом встановлюються місцеві податки та збори?

- а) Виключно Кабінетом Міністрів України
- б) Верховною Радою України без обмежень
- в) Місцевими радами в межах граничних ставок Податкового Кодексу
- г) Міністерством фінансів України

18. Декларація з ПДВ подається:

- а) Щоквартально до 40-го дня після кварталу
- б) Щомісяця до 20-го числа наступного місяця
- в) Щорічно до 60-го дня після закінчення року
- г) Раз на півроку

19. Яка ставка ПДВ застосовується до лікарських засобів та медичних виробів?

- а) 0%
- б) 5%
- в) 7%
- г) 20%

20. Яка ставка податку на прибуток для резидентів Дія Сіті на особливих умовах?

- а) 18%
- б) 9%
- в) 5%
- г) 3%

Контрольні питання

1. Що таке система оподаткування підприємств і які її основні елементи? Наведіть приклади кожного елемента.

2. Охарактеризуйте основні функції системи оподаткування (фіскальну, регулюючу, контролюючу, соціальну) та наведіть приклади їх реалізації в Україні.

3. У чому полягає різниця між загальнодержавними та місцевими податками і зборами? Наведіть конкретні приклади кожної групи.

4. Що таке прямі податки? Охарактеризуйте їх характерні ознаки, переваги та недоліки для підприємств.

5. Хто є платниками податку на прибуток підприємств в Україні? Поясніть відмінності між резидентами та нерезидентами.

6. Як визначається база оподаткування податком на прибуток? Що таке податкові різниці та які їх основні види?

7. Поясніть поняття «податковий агент» з ПДФО. Які зобов'язання він несе відповідно до ПКУ?

8. Опишіть механізм нарахування та сплати ПДВ. Що таке податкове зобов'язання та податковий кредит? Коли виникає право на бюджетне відшкодування?

9. Охарактеризуйте непрямі податки та їх вплив на фінансово-господарську діяльність підприємств. У чому полягає їх регресивний характер?

10. Що таке акцизний податок? Перелічіть підакцизні товари та охарактеризуйте типи ставок акцизного податку.

11. Поясніть призначення і функції мита. Які існують види мита за напрямком переміщення товарів?

12. Охарактеризуйте систему єдиного податку для ФОП: умови перебування на 1, 2 та 3 групах (ліміт доходу, наймані працівники, ставки) станом на 2025 рік.

13. Що є об'єктом та базою оподаткування плати за землю? Хто є платниками цього податку?

14. Порівняйте пряме та непряме оподаткування підприємств за критеріями: суб'єкт сплати, об'єкт, можливість перекладення тягаря, приклади в Україні.

15. Що таке електронне адміністрування ПДВ? Яку роль відіграє Єдиний реєстр податкових накладних (ЄРПН) у системі контролю за ПДВ?

Лекція № 5

Тема 5. ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА ІНШИХ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ

- 5.1. Економічна сутність і склад необоротних активів
- 5.2. Оцінка основних засобів та інших необоротних активів
- 5.3. Показники стану та використання основних засобів
- 5.4. Знос та амортизація основних засобів
- 5.5. Формування та використання амортизаційного фонду
- 5.6. Відтворення основних засобів
- 5.7. Капітальні вкладення: сутність та склад
- 5.8. Джерела фінансування капітальних вкладень

Рекомендована література:

1. Ткаченко, О., & Шатрава, А. (2024). Сутність та класифікація необоротних активів в контексті їх обліку. Економіка та суспільство, (68). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-128>
2. Мельник, Т., & Яндульська, Ю. (2022). Визнання та оцінка основних засобів підприємства за національними та міжнародними стандартами. Економіка та суспільство, (46). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-11>
3. Садовська, І., Нагірська, К., & Глучкевич, Н. (2024). Амортизаційна політика як джерело інвестиційної безпеки підприємств: обліково-фінансовий вимір. Економіка та суспільство, (59). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-167>
4. Єршомін, С. (2024). Особливості фінансового забезпечення відтворення основних засобів на підприємстві у відповідності до економічних умов господарювання. Економіка та суспільство, (69). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-22>
5. Міністерство фінансів України. (2000). Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» : Наказ від

27.04.2000 № 92 (зі змінами).

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>

6. Kwistianus, H., & Juniarti. (2022). The long-term performance of capital expenditure from a fundamental perspective: Evidence from Indonesia. *Asian Economic and Financial Review*, 12(11), 1027–1040. <https://doi.org/10.55493/5002.v12i11.4667>
7. Rodrigues, P. M. C., Farinha, L., & Filipe, S. F. (2023). Physical asset life cycle evaluation models — A comparative analysis towards sustainability. *Sustainability*, 15(22), 15754. <https://doi.org/10.3390/su152215754>
8. Kwon, S., & Park, J. (2025). Assessing the impact of capital expenditure on corporate profitability in South Korea's electronics industry: A regression analysis approach. *Analytics*, 4(4), 36. <https://doi.org/10.3390/analytics4040036>
9. Głuszek, A., & Kędzior, M. (2023). Determinants of SME profitability in the service sector: An empirical investigation from Poland. *International Entrepreneurship Review*, 9(4), 59–71. <https://doi.org/10.15678/IER.2023.0904.04>
10. Gonçalves, T., Gaio, C., & Sousa, M. V. (2023). Can corporate sustainability drive economic value added? Evidence from larger European firms. *Journal of Risk and Financial Management*, 16(4), 215. <https://doi.org/10.3390/jrfm16040215>

Задача 1. Вихідні дані по підприємству протягом року:

Вартість основних засобів:

На 01.01.2025 - 10000000 грн

Надійшло за рік - 2 000 000 грн

Вибуло за рік - 500 000 грн (первісна вартість)

Знос ОЗ, що вибули - 400 000 грн

На 31.12.2025 - 11500000 грн

Накопичена амортизація на початок року - 4000000 грн

Нараховано амортизації за рік - 1100000 грн

Фінансові показники:

Виручка від реалізації продукції - 45 000 000 грн

Собівартість реалізації - 35 000 000 грн

Чистий прибуток 4500000 грн

Середньооблікова чисельність: 150 осіб

Завдання: розрахувати показники стану та ефективності використання ОЗ та надати висновки щодо стану ОЗ, політики оновлення ОЗ, ефективності використання ОЗ.

Задача 2. Проект модернізації виробничої лінії

Вихідні дані:

Капітальні вкладення: 12 000 000 грн

Термін експлуатації: 6 років

Ліквідаційна вартість: 1 000 000 грн

Приріст річної виручки: 8 000 000 грн

Приріст річних витрат: 5 000 000 грн

Ставка дисконтування: 12%

Завдання: Оцінити доцільність здійснення капітальних вкладень

Задача 3. Структура капіталу підприємства:

– Власний капітал: 60000000 грн

– Позиковий капітал: 40000000 грн

– Разом: 100 000 000 грн

Вартість джерел:

– Очікувана рентабельність власного капіталу: 20%

– Процентна ставка за кредитами: 15%

– Податок на прибуток: 18%

Завдання: визначте вартість капіталу.

Кейс 1. Ваше підприємство планує модернізацію виробництва вартістю 20 млн. грн. Очікуваний приріст прибутку – 5 млн грн на рік. Підприємство має 8 млн грн власних коштів.

Завдання:

1. Запропонуйте оптимальну структуру фінансування
2. Розрахуйте термін окупності
3. Оцініть ефективність проекту (NPV за ставкою 10%)
4. Виберіть метод амортизації та обґрунтуйте вибір
5. Ідентифікуйте основні ризики та запропонуйте способи їх мінімізації

Кейс 2. ASTARTA Holding (Астарта-Холдинг) — агропромисловий холдинг в Україні. Холдинг має значну частку земельних угідь, техніки, виробничих та переробних потужностей. Часто змінюються ринки, ціни на сировину й енергію, а також система підтримки аграріїв. Одним із викликів є оновлення та модернізація основних засобів (тракторів, комбайнів, елеваторів, виробничих ліній), щоб підвищити продуктивність і знизити витрати собівартості.

Дані:

Активи всього: €708 млн

Власний капітал: €489 млн

Припустимо, що частка основних засобів (необоротних матеріальних активів) — 60 % від усіх активів

Норма амортизації для техніки, обладнання й будівель різна; припустимо середню норму прямих амортизацій — 5 % на будівлі, 15 % на техніку та обладнання. Припустимо, що зі всіх основних засобів 70 % припадає на техніку й обладнання, 30 % на будівлі.

Завдання:

а) Розрахуйте, яку суму амортизації холдинг нарахує за рік, виходячи з умовних даних.

б) Яка буде залишкова вартість основних засобів через 3 роки, якщо немає модернізації, й амортизація нараховується прямолінійним методом?

с) Який приблизний фонд буде потрібно, щоб оновити техніку/обладнання через 5 років, якщо планується замінити 50 % зносу в техніці?

д) Як зміна ситуації (наприклад, підвищення вартості сировини або енергії, падіння цін на продукцію) може змінити рішення про оновлення основних засобів: які фінансові показники буде доцільно переглянути, на що звернути увагу (ризики, рентабельність, доступність фінансування тощо)?

Тести

1. Необоротні активи підприємства — це активи, що використовуються:

- А) протягом одного операційного циклу (не більше 12 місяців)
- Б) тривалий час (більше одного року) і поступово переносять свою вартість на готову продукцію
- В) виключно у виробничій сфері без перенесення вартості
- Г) для зберігання грошових коштів та їх еквівалентів

2. Активна частина основних засобів — це:

- А) будівлі, споруди та передавальні пристрої
- Б) земельні ділянки та капітальні витрати на їх покращення
- В) машини, обладнання, транспортні засоби та інструмент, що безпосередньо впливають на предмет праці
- Г) невиробничі ОЗ соціально-побутового призначення

3. Первісна (історична) вартість основних засобів — це:

- А) вартість відтворення ОЗ у сучасних умовах за поточними цінами

- Б) початкова вартість за вирахуванням накопиченої амортизації
- В) вартість, що визначається на дату введення в експлуатацію і включає всі витрати на придбання, доставку та монтаж
- Г) сума, за яку актив можна продати між незалежними сторонами

4. Залишкова (балансова) вартість основних засобів визначається як:

- А) Первісна вартість + Накопичена амортизація
- Б) Первісна вартість – Накопичена амортизація
- В) Відновлювальна вартість × Коефіцієнт переоцінки
- Г) Ліквідаційна вартість + Вартість, що амортизується

5. Вартість, що амортизується, розраховується як:

- А) Первісна вартість + Ліквідаційна вартість
- Б) Залишкова вартість – Ліквідаційна вартість
- В) Первісна вартість – Ліквідаційна вартість
- Г) Відновлювальна вартість / Термін корисного використання

6. Коефіцієнт зносу основних засобів (Кзн) розраховується як:

- А) $\text{Кзн} = \text{Залишкова вартість} / \text{Початкова вартість} \times 100\%$
- Б) $\text{Кзн} = \text{Накопичена амортизація} / \text{Початкова вартість} \times 100\%$
- В) $\text{Кзн} = \text{Початкова вартість} / \text{Середньорічна вартість ОЗ} \times 100\%$
- Г) $\text{Кзн} = \text{Виручка} / \text{Середньорічна вартість ОЗ} \times 100\%$

7. Нормативне значення коефіцієнта зносу, що свідчить про критичний стан основних засобів, перевищує:

- А) 30%
- Б) 50%
- В) 60%
- Г) 75%

8. Фондовіддача (ФВ) показує:

- А) скільки гривень вартості ОЗ припадає на одного працівника
- Б) скільки гривень виручки припадає на 1 грн вартості ОЗ
- В) частку залишкової вартості у початковій вартості ОЗ
- Г) яку суму ОЗ потрібно придбати для одержання запланованої виручки

9. Фондомісткість (ФМ) пов'язана з фондовіддачею таким чином:

- А) $ФМ = ФВ \times 2$
- Б) $ФМ = ФВ + 1$
- В) $ФМ = 1 / ФВ$
- Г) $ФМ = ФВ - \text{Коефіцієнт зносу}$

10. Прямолінійний метод нарахування амортизації передбачає:

- А) нарахування амортизації виходячи з фактичного обсягу виробленої продукції
- Б) рівномірне списання вартості, що амортизується, протягом терміну корисного використання
- В) нарахування за подвійною нормою від залишкової вартості
- Г) розподіл вартості за кумулятивними коефіцієнтами у зворотному порядку

11. Кумулятивний коефіцієнт (Кк) при кумулятивному методі амортизації розраховується як:

- А) $Кк = \text{Термін служби} / \text{Кількість років, що залишилися}$
- Б) $Кк = 1 / \text{Термін корисного використання}$
- В) $Кк = \text{Кількість років, що залишилися до кінця терміну} / \text{Сума чисел років терміну служби}$
- Г) $Кк = \text{Залишкова вартість} / \text{Початкова вартість}$

12. Метод прискореного зменшення залишкової вартості передбачає, що річна амортизація дорівнює:

- А) Залишкова вартість $\times$ Річна норма
- Б) Залишкова вартість $\times$ (Річна норма $\times$ 2)
- В) Первісна вартість $\times$ Кумулятивний коефіцієнт
- Г) Вартість, що амортизується / Термін використання

13. Моральний знос першого типу виникає внаслідок:

- А) фізичного стирання та деформації вузлів обладнання
- Б) атмосферних впливів і старіння матеріалів
- В) здешевлення виробництва аналогічних ОЗ, що призводить до знецінення існуючих
- Г) появи більш продуктивних засобів праці на ринку

14. Коефіцієнт оновлення основних засобів (Кон) розраховується як:

- А) $\text{Кон} = \text{Вартість ОЗ, що вибули} / \text{Вартість ОЗ на початок періоду} \times 100\%$
- Б) $\text{Кон} = \text{Вартість ОЗ, що надійшли} / \text{Вартість ОЗ на кінець періоду} \times 100\%$
- В) $\text{Кон} = (\text{ОЗ кін} - \text{ОЗ поч}) / \text{ОЗ поч} \times 100\%$
- Г) $\text{Кон} = \text{Виручка} / \text{Середньорічна вартість ОЗ}$

15. Просте відтворення основних засобів — це:

- А) збільшення кількості та підвищення технічного рівня ОЗ порівняно з попереднім періодом
- Б) заміна зношених ОЗ новими тієї самої вартості та технічного рівня
- В) реконструкція діючого виробництва зі зміною технологічних процесів
- Г) будівництво нових підприємств та цехів на нових майданчиках

16. Капітальні вкладення відображаються в бухгалтерському обліку як:

- А) поточні витрати у звіті про фінансові результати
- Б) необоротні активи у балансі підприємства, вартість переноситься поступово через амортизацію
- В) оборотні активи у другому розділі балансу

Г) витрати майбутніх періодів, що списуються протягом одного року

17. Технологічна структура капітальних вкладень відображає:

- А) розподіл інвестицій за формами відтворення (нове будівництво, реконструкція, модернізація)
- Б) співвідношення між витратами на будівельно-монтажні роботи та придбання машин і обладнання
- В) розподіл капітальних вкладень між різними галузями економіки
- Г) співвідношення власних та позичкових джерел фінансування

18. Термін окупності капітальних вкладень (Ток) розраховується як:

- А) $\text{Ток} = \text{Річний прибуток} / \text{Капітальні вкладення}$
- Б) $\text{Ток} = \text{Капітальні вкладення} / \text{Річний приріст прибутку}$
- В) $\text{Ток} = \text{Виручка} / \text{Середньорічна вартість ОЗ}$
- Г) $\text{Ток} = \text{Капітальні вкладення} \times \text{Коефіцієнт ефективності}$

19. Амортизаційний фонд підприємства — це:

- А) реальний фонд грошових коштів, зарезервованих виключно для придбання нових ОЗ
- Б) бухгалтерська категорія, що відображає суму накопичених амортизаційних відрахувань і повертається підприємству через виручку від реалізації
- В) частина статутного капіталу, призначена для покриття зносу ОЗ
- Г) банківський депозит, на якому акумулюються кошти для відновлення ОЗ

20. Рентабельність основних засобів (РОЗ) розраховується як:

- А) $\text{РОЗ} = \text{Виручка} / \text{Середньорічна вартість ОЗ} \times 100\%$
- Б) $\text{РОЗ} = \text{Середньорічна вартість ОЗ} / \text{Кількість працівників} \times 100\%$
- В) $\text{РОЗ} = \text{Чистий прибуток} / \text{Середньорічна вартість ОЗ} \times 100\%$
- Г) $\text{РОЗ} = \text{Залишкова вартість} / \text{Початкова вартість} \times 100\%$

Контрольні питання

1. Розкрийте економічну сутність необоротних активів підприємства. Чим вони відрізняються від оборотних активів за характером участі у виробничому процесі, способом перенесення вартості та рівнем ліквідності?
2. Охарактеризуйте класифікацію основних засобів за функціональним призначенням, ступенем участі у виробництві, видовим складом та характером використання. Яке практичне значення має кожна класифікаційна ознака для управління підприємством?
3. Поясніть відмінності між первісною, відновлювальною, залишковою, ліквідаційною та справедливою вартостями основних засобів. Для яких цілей застосовується кожен вид оцінки?
4. Розкрийте зміст і методику розрахунку коефіцієнтів зносу та придатності основних засобів. Якими є нормативні значення цих показників і як їх динаміка впливає на стратегію оновлення ОЗ?
5. Охарактеризуйте систему показників ефективності використання ОЗ: фондоддачу, фондомісткість, фондоозброєність, рентабельність ОЗ. Які чинники визначають зростання фондоддачі?
6. Поясніть економічний зміст фізичного та морального зносу. У чому полягає принципова різниця між двома типами фізичного зносу та двома типами морального зносу? Як підприємство може мінімізувати наслідки кожного виду зносу?
7. Розкрийте сутність амортизації як економічного процесу. Яким чином амортизаційний механізм виконує відтворювальну, облікову, податкову та

інвестиційну функції? Чому амортизацію вважають механізмом самофінансування?

8. Порівняйте п'ять методів нарахування амортизації (прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний, виробничий) за такими критеріями: рівномірність навантаження на собівартість, вплив на оподаткування, відповідність реальному зносу.

9. Що таке амортизаційна політика підприємства? Охарактеризуйте консервативну, агресивну та оптимальну стратегії амортизаційної політики, визначте переваги та недоліки кожної.

10. Розкрийте сутність та форми простого й розширеного відтворення основних засобів. За яких умов підприємство обирає капітальний ремонт, модернізацію, реконструкцію або нове будівництво?

11. Поясніть відмінності між капітальними вкладеннями та поточними витратами. Яка технологічна, відтворювальна та галузева структура капітальних вкладень? Що означає прогресивна технологічна структура?

12. Охарактеризуйте показники ефективності капітальних вкладень: термін окупності (Ток), коефіцієнт ефективності (Кеф), NPV, IRR, індекс доходності (PI). У чому полягають переваги динамічних показників (NPV, IRR) над статичними?

13. Охарактеризуйте власні джерела фінансування капітальних вкладень (прибуток, амортизаційні відрахування, кошти від продажу майна). Чому амортизація вважається найстабільнішим власним джерелом інвестицій?

14. Порівняйте позичкові та залучені джерела фінансування капітальних вкладень (банківські кредити, лізинг, облігації, венчурне фінансування, краудфандинг). Які критерії впливають на вибір між ними?

15. Розкрийте зміст іноземних інвестицій як джерела фінансування капітальних вкладень. У чому відмінність між прямими іноземними інвестиціями та портфельними? Яку роль відіграють кредити міжнародних фінансових організацій (ЄБРР, МФК, Світовий банк) для українських підприємств?

Практичні заняття № 11 – 12

Тема 6. УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ КОШТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

- 6.1. Економічна сутність і склад оборотних активів
- 6.2. Нормування елементів оборотних коштів
- 6.3. Джерела формування оборотних коштів
- 6.4. Показники ефективності використання оборотних коштів
- 6.5. Оцінювання та вплив оборотних коштів на фінансовий стан підприємства

Рекомендована література:

1. Кічук, О., & Тарасова, Ю. (2022). Управління оборотним капіталом промислових підприємств. Економіка та суспільство, (37). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-60>
2. Пінчук, Т., Стефанович, Н., & Кумейко, А. (2023). Економічна характеристика дефініції «дебіторська заборгованість» та методологічні підходи до її класифікації. Економіка та суспільство, (47). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-66>
3. Череп, А., Снісаренко, М., & Лещенко, А. (2023). Ефективність використання оборотних активів агропромисловими підприємствами. Економіка та суспільство, (57). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-80>
4. Максимова, О., Максимов, С., & Омельченко, О. (2024). Обґрунтування шляхів підвищення ефективності використання оборотних активів гірничорудних підприємств. Економіка та суспільство, (60). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-64>
5. Бабій, О., & Койнак, В. (2024). Сучасні проблеми та перспективи управління активами підприємств. Економіка та суспільство, (59). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-27>
6. Kouaib, A., & Bu Haya, R. (2024). Firm performance of Saudi manufacturers: Does the management of cash conversion cycle

- components matter? *Journal of Risk and Financial Management*, 17(1), 16. <https://doi.org/10.3390/jrfm17010016>
7. Muthee, J. M., & Muriu, P. W. (2024). The effects of working capital management on the financial performance of commercial and service firms listed on the Nairobi Securities Exchange in Kenya. *Risks*, 12(8), 119. <https://doi.org/10.3390/risks12080119>
  8. Mansilla-Fernández, J. M., & Milgram-Baleix, J. (2023). Working capital management, financial constraints and exports: Evidence from European and US manufacturers. *Empirical Economics*, 64(4), 1769–1810. <https://doi.org/10.1007/s00181-022-02295-5>
  9. Skordoulis, M., Ntanos, S., & Galatsidas, S. (2025). Cash conversion cycle and profitability: Evidence from Greek service firms. *Journal of Risk and Financial Management*, 18(4), 208. <https://doi.org/10.3390/jrfm18040208>
  10. Abdullah, M., Hashmi, M. A., & Iqbal, M. S. (2022). Impact of working capital management on firm profitability and liquidity: The moderating role of family ownership. *Accounting Research Journal*, 35(5), 676–697. <https://doi.org/10.1108/ARJ-07-2021-0212>

Кейс 1. Криза ліквідності на виробничому підприємстві

ТОВ "Техпром" - виробниче підприємство з виготовлення металоконструкцій. За останні 6 місяців компанія стикнулася з проблемою затримки платежів постачальникам. Аналіз показав:

- Запаси сировини зросли на 40%
- Дебіторська заборгованість збільшилася на 35%
- Готова продукція на складі залишається в середньому 45 днів
- Середній термін оплати від клієнтів збільшився з 30 до 55 днів
- Підприємство отримало 3 великих замовлення, але не має коштів

на закупівлю сировини

Згідно зі статистичними даними по країні, середній показник оборотності оборотних активів у переробній промисловості становить 4-5 обертів на рік. У ТОВ "Техпром" цей показник знизився до 2,8 разів.

Питання для обговорення:

1. Які можливі причини одночасного збільшення запасів, дебіторської заборгованості та періоду зберігання готової продукції?
2. Який елемент (складову) оборотних засобів слід оптимізувати в першу чергу і чому?
3. Чи варто підприємству приймати нові великі замовлення в поточній ситуації? Які ризики і можливості ви бачите?
4. Порівняйте показники оборотності ТОВ "Техпром" із середньогалузевими. Що це говорить про ефективність управління оборотними засобами?
5. Запропонуйте 3-4 конкретні заходи для покращення ситуації з ліквідністю без залучення додаткових кредитів.

Кейс 2. Сезонність бізнесу та управління грошовими потоками

ПП "АгроЗбут" займається оптовою торгівлею добривами та засобами захисту рослин. Бізнес має яскраво виражену сезонність:

- Березень-травень: пік продажів (70% річного обороту)
- Червень-серпень: помірні продажі (20% обороту)
- Вересень-лютий: мінімальні продажі (10% обороту)

Поточна ситуація:

- У січні підприємство має мінімальний залишок коштів
- Постачальники вимагають передоплату 50% за товар, який потрібно замовити до лютого
- Основні клієнти (фермерські господарства) просять відстрочку платежу на 60-90 днів
- Склад майже порожній, потрібне масштабне поповнення запасів

За статистичними даними підприємства оптової торгівлі в агросекторі мають коефіцієнт оборотності оборотних активів 6-8 обертів на рік, однак для сезонних бізнесів характерна нерівномірність протягом року.

Питання для обговорення:

1. Як підприємству оптимально планувати закупівлі при таких умовах? Чи варто купувати весь товар в лютому чи розподілити закупівлі?
2. Які ризики несе надання відстрочки платежу фермерам на 60-90 днів? Як це вплине на потребу в оборотних коштах?
3. Які інструменти управління оборотними засобами можуть допомогти підприємству вирішити проблему сезонного розриву ліквідності?
4. Чи є коефіцієнт оборотності 6-8 разів на рік релевантним для оцінки ефективності ПП "АгроЗбут"? Чому?
5. Які заходи підприємству варто впровадити до наступного сезону, щоб зменшити залежність від сезонних коливань?

Кейс 3. Вибір політики кредитування покупців

ТОВ "БудМатеріали Плюс" - оптовий постачальник будівельних матеріалів. Керівництво компанії обговорює зміну кредитної політики для збільшення обсягів продажів.

Три варіанти політики:

Варіант А (консервативний):

- Відстрочка платежу - 14 днів
- Кредитуються лише перевірені клієнти (80% клієнтської бази)
- Прогнозний обсяг продажів - базовий рівень
- Безнадійна заборгованість - 0,5%

Варіант Б (помірний):

- Відстрочка платежу - 30 днів
- Кредитуються всі клієнти з історією (95% клієнтської бази)
- Прогнозний обсяг продажів - +15% до базового

- Безнадійна заборгованість - 1,5%

Варіант В (агресивний):

- Відстрочка платежу - 45 днів
- Кредитуються всі клієнти, включаючи нових
- Прогнозний обсяг продажів - +30% до базового
- Безнадійна заборгованість - 3,5%

За даними Державної служби статистики, в оптовій торгівлі будівельними матеріалами спостерігається зростання дебіторської заборгованості. Середній термін обігу дебіторської заборгованості по галузі становить 35-40 днів.

Питання для обговорення:

1. Які переваги та недоліки має кожен варіант політики кредитування з точки зору управління оборотними засобами?
2. Оцініть рівень ризику кожного варіанта. Які фактори можуть збільшити безнадійну заборгованість понад прогнозні значення?
3. Як галузевий показник терміну обігу дебіторської заборгованості (35-40 днів) має впливати на вибір підприємства?
4. Які додаткові фактори (окрім прямих фінансових показників) має враховувати керівництво при виборі кредитної політики?
5. Чи можна комбінувати елементи різних варіантів? Запропонуйте компромісне рішення, якщо вважаєте це доцільним?

Кейс 4 Логістика та оборотний капітал у період кризи

ПрАТ "ЕлектроКомплект" імпортує електронні компоненти та постачає їх виробникам електротехніки в Україні. Починаючи з 2022 року, компанія зіткнулася з новими викликами:

Зміни в операційному середовищі:

- Час доставки товару від постачальників збільшився з 14 до 45-60 днів
  - Постачальники вимагають 100% передоплату (раніше було 30%)
  - Клієнти просять відстрочку платежу через власні фінансові труднощі
  - Курс валюти нестабільний, що впливає на вартість закупівлі
  - Обсяги замовлень від клієнтів стали непередбачуваними
- Дилема керівництва:
- Збільшувати страховий запас, що вимагає більше оборотних коштів
  - Чи працювати з мінімальними запасами, що збільшує ризик втрати клієнтів через брак товару

Аналіз статистичних даних свідчить, що в умовах нестабільності та невизначеності підприємства в середньому збільшують запаси на 25-30%, а період обігу оборотних активів зростає на 15-20%. Водночас рівень інфляції робить утримання великих запасів дорогим.

Питання для обговорення:

1. Як кожна зі змін в операційному середовищі впливає на різні елементи оборотних засобів (запаси, дебіторську заборгованість, грошові кошти)?
2. Які аргументи "за" та "проти" кожного з підходів (великі страхові запаси або мінімальні запаси) в даній ситуації? Що ви б порекомендували?
3. Як нестабільність курсу валюти ускладнює управління оборотними засобами? Які інструменти можуть допомогти?
4. Держстат фіксує збільшення запасів на 25-30% в кризовий період. Чи є це раціональною стратегією з точки зору управління фінансами?
5. Запропонуйте комплексну стратегію управління оборотними засобами для ПрАТ "ЕлектроКомплект", яка врахує всі виклики. Які елементи мають бути пріоритетними?

Завдання.

На основі даних двох підприємств однієї сфери діяльності необхідно визначити:

1. Динаміку структури оборотних активів підприємства протягом останніх 5 років (таблиця з показниками на основі форми 1 «Баланс»)
2. Порахувати показники ефективності використання оборотних активів та показники їх стану (формули для розрахунку в презентації до лекції)
3. Поясніть чинники, які найбільше впливають на оборотні кошти обраних для аналізу підприємств.

Для виконання завдання студенти можуть об'єднуватися в мінігрупи по 2 студенти.

У файлі (презентації) необхідно додати посилання на використані першоджерела.

Тести

1. Оборотні активи підприємства — це активи, призначені для реалізації або використання протягом:
  - А) п'яти років з дати балансу
  - Б) операційного циклу або дванадцяти місяців з дати балансу
  - В) трьох операційних циклів або двох років
  - Г) необмеженого терміну
2. Кругообіг оборотних коштів підприємства відображає схему:
  - А) Г → ГП → НВ → ВЗ → Г'
  - Б) ВЗ → Г → НВ → ГП → Г'
  - В) Г → ВЗ → НВ → ГП → Г'
  - Г) Г → НВ → ВЗ → ГП → Г'
3. До нормованих оборотних коштів відносять:
  - А) грошові кошти, дебіторська заборгованість, відвантажена продукція
  - Б) виробничі запаси, незавершене виробництво, готова продукція на складі
  - В) кредиторська заборгованість, статутний капітал, резервний фонд
  - Г) короткострокові кредити банків, поточні фінансові інвестиції

4. Загальна норма виробничого запасу в днях розраховується як:

- А) $D = D_{\text{тр}} + D_{\text{тех}} + D_{\text{стр}}$
- Б) $D = D_{\text{підг}} + D_{\text{пот}} + D_{\text{стр}}$
- В) $D = D_{\text{тр}} + D_{\text{підг}} + D_{\text{тех}} + D_{\text{пот}} + D_{\text{стр}}$
- Г) $D = D_{\text{тр}} + D_{\text{пот}} + D_{\text{стр}}$

5. Норматив виробничих запасів (Нвз) розраховується за формулою (В — витрати за квартал, Т — кількість днів, Д — норма запасу):

- А) $H_{\text{вз}} = V \times D$
- Б) $H_{\text{вз}} = (V / T) \times D$
- В) $H_{\text{вз}} = (V \times T) / D$
- Г) $H_{\text{вз}} = V / (T \times D)$

6. Страховий запас у складі виробничих запасів зазвичай становить від поточного запасу:

- А) 100%
- Б) 25%
- В) 75%
- Г) 50%

7. Норматив незавершеного виробництва (Ссут — одноденна собівартість, Тц — тривалість циклу, Кнз — коефіцієнт наростання витрат) розраховується як:

- А) $H_{\text{нв}} = C_{\text{сут}} \times T_{\text{ц}} \times K_{\text{нз}}$
- Б) $H_{\text{нв}} = (C_{\text{сут}} \times T_{\text{ц}} \times K_{\text{нз}}) / 100$
- В) $H_{\text{нв}} = C_{\text{сут}} / (T_{\text{ц}} \times K_{\text{нз}})$
- Г) $H_{\text{нв}} = (C_{\text{сут}} + T_{\text{ц}}) \times K_{\text{нз}}$

8. Коефіцієнт наростання витрат при рівномірному їх характері (Мп — матеріальні витрати на початку, Ін — інші рівномірні витрати) дорівнює:

- А) $K_{\text{нз}} = M_{\text{п}} / (M_{\text{п}} + I_{\text{н}})$
- Б) $K_{\text{нз}} = (M_{\text{п}} + I_{\text{н}}) / M_{\text{п}}$
- В) $K_{\text{нз}} = (M_{\text{п}} + 0,5 \times I_{\text{н}}) / (M_{\text{п}} + I_{\text{н}}) \times 100\%$
- Г) $K_{\text{нз}} = 0,5 \times (M_{\text{п}} + I_{\text{н}}) / M_{\text{п}} \times 100\%$

9. Сукупний норматив оборотних коштів підприємства визначається як:

- А) $H_{\text{заг}} = H_{\text{вз}} + H_{\text{мшп}} + H_{\text{нзв}} + H_{\text{вмп}} + H_{\text{гп}}$
- Б) $H_{\text{заг}} = H_{\text{вз}} \times H_{\text{мшп}} \times H_{\text{нзв}}$
- В) $H_{\text{заг}} = H_{\text{вз}} + H_{\text{гп}}$
- Г) $H_{\text{заг}} = H_{\text{вз}} + H_{\text{нзв}} + H_{\text{гп}}$

10. До власних джерел формування оборотних коштів відносять:

- А) кредити банків і кредиторська заборгованість

- Б) аванси від покупців і облігаційні позики
- В) прибуток, амортизаційні відрахування, стійкі пасиви
- Г) комерційний кредит і факторинг

11. Стійкі пасиви як джерело формування оборотних коштів — це:

- А) залишки нерозподіленого прибутку попередніх років
- Б) кошти, що постійно знаходяться в обороті підприємства, але не належать йому
- В) довгострокові зобов'язання підприємства
- Г) резервний капітал, сформований із чистого прибутку

12. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів (Коб) розраховується як:

- А) $K_{об} = \text{Середні ОК} / \text{Виручка}$
- Б) $K_{об} = \text{Прибуток} / \text{Середні ОК}$
- В) $K_{об} = \text{Виручка} / \text{Середні залишки оборотних коштів}$
- Г) $K_{об} = \text{Поточні зобов'язання} / \text{Оборотні активи}$

13. Тривалість одного обороту (Тоб) при відомому коефіцієнті оборотності Коб і кількості днів Т дорівнює:

- А) $T_{об} = K_{об} \times T$
- Б) $T_{об} = T / K_{об}$
- В) $T_{об} = K_{об} / T$
- Г) $T_{об} = 1 / (K_{об} + T)$

14. Абсолютне вивільнення оборотних коштів (ΔOK) у результаті прискорення їх оборотності розраховується як:

- А) $\Delta OK = (T_{об1} + T_{об0}) \times (\text{Виручка1} / T)$
- Б) $\Delta OK = (T_{об1} - T_{об0}) \times (\text{Виручка1} / T)$
- В) $\Delta OK = (T_{об0} - T_{об1}) / \text{Виручка1}$
- Г) $\Delta OK = T_{об1} \times \text{Виручка1} - T_{об0} \times \text{Виручка0}$

15. Нормативне значення коефіцієнта поточної ліквідності становить:

- А) 0,2–0,3
- Б) 0,7–1,0
- В) 1,5–2,5
- Г) 3,0–5,0

16. Коефіцієнт абсолютної ліквідності розраховується як:

- А) $K_{ал} = \text{Оборотні активи} / \text{Поточні зобов'язання}$
- Б) $K_{ал} = (\text{Оборотні активи} - \text{Запаси}) / \text{Поточні зобов'язання}$
- В) $K_{ал} = \text{Грошові кошти} / \text{Поточні зобов'язання}$
- Г) $K_{ал} = \text{Власний капітал} / \text{Поточні зобов'язання}$

17. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами (Кзвок) розраховується за формулою:

- А) $\text{Кзвок} = \text{Власний капітал} / \text{Необоротні активи}$
- Б) $\text{Кзвок} = (\text{Власний капітал} - \text{Необоротні активи}) / \text{Оборотні активи}$
- В) $\text{Кзвок} = \text{Оборотні активи} / \text{Власний капітал}$
- Г) $\text{Кзвок} = (\text{Оборотні активи} - \text{Поточні зобов'язання}) / \text{Власний капітал}$

18. При агресивному підході до фінансування оборотних активів:

- А) вся постійна і змінна частина ОА фінансується за рахунок власного капіталу
- Б) необоротні активи та постійна частина ОА фінансуються довгостроковим капіталом, а більшість постійної і вся змінна частина — короткостроковим позиковим
- В) усі активи фінансуються виключно за рахунок довгострокового позикового капіталу
- Г) змінна частина ОА повністю фінансується за рахунок власного капіталу

19. Запаси підприємства за методом ФІФО (FIFO) оцінюються за принципом:

- А) «останній прийшов — перший вибув»
- Б) «перший прийшов — перший вибув»
- В) середньозваженої вартості всіх партій
- Г) ідентифікованої вартості кожної одиниці

20. Чистий оборотний капітал (власні оборотні кошти) підприємства визначається як:

- А) $\text{Оборотні активи} - \text{Власний капітал}$
- Б) $\text{Власний капітал} + \text{Довгострокові зобов'язання} - \text{Необоротні активи}$
- В) $\text{Оборотні активи} \times \text{Коефіцієнт поточної ліквідності}$
- Г) $\text{Поточні зобов'язання} - \text{Оборотні активи}$

Контрольні питання

1. Розкрийте відмінності між поняттями «оборотні активи», «оборотний капітал» та «оборотні кошти» підприємства. Яке визначення закріплено в НП(С)БО 1 і чим воно відрізняється від фінансово-управлінського трактування?

2. Опишіть схему кругообігу оборотних коштів підприємства. Які стадії кругообігу є характерними для виробничого підприємства і чим він відрізняється від кругообігу у торговельних організаціях?

3. Охарактеризуйте склад оборотних виробничих фондів та фондів обігу. Яке практичне значення має розмежування цих двох груп для управління оборотними коштами?
4. Поясніть класифікацію оборотних коштів за ступенем планування (нормовані та ненормовані). Чому деякі елементи не підлягають нормуванню і як підприємство планує потребу в них?
5. Що таке норма і норматив оборотних коштів? Опишіть три основні методи нормування (аналітичний, коефіцієнтний, метод прямого рахунку) та умови їх застосування.
6. Розкрийте структуру норми виробничого запасу в днях. Який вид запасу є, як правило, найбільшим за розміром і чому? Від яких факторів залежить величина страхового запасу?
7. Поясніть економічний зміст коефіцієнта наростання витрат (Кнз) при нормуванні незавершеного виробництва. Як його значення змінюється залежно від характеру розподілу витрат протягом виробничого циклу?
8. Порівняйте власні, позичкові та залучені джерела формування оборотних коштів за критеріями: вартість залучення, доступність, вплив на фінансову незалежність підприємства.
9. Що таке «стійкі пасиви» і чому вони розглядаються як власне джерело формування оборотних коштів? Наведіть конкретні приклади та поясніть механізм їх виникнення.
10. Розкрийте економічний зміст коефіцієнта оборотності та тривалості одного обороту оборотних коштів. Як пов'язані між собою ці показники і чим відрізняється їх практичне застосування?
11. Що означає абсолютне та відносне вивільнення оборотних коштів? За яких умов воно виникає і яким чином прискорення оборотності рівнозначне додатковому залученню ресурсів?
12. Охарактеризуйте коефіцієнти поточної, швидкої та абсолютної ліквідності. Чому нормативні значення цих показників зменшуються від першого до третього? Які обмеження має коефіцієнтний аналіз ліквідності?
13. Поясніть сутність трьох стратегій фінансування оборотних активів — агресивної, консервативної та компромісної. Яка стратегія забезпечує найвищу рентабельність, а яка — найвищу фінансову стійкість? Обґрунтуйте відповідь.

14. Як вибір методу оцінки запасів (FIFO, середньозважена, ідентифікована вартість) впливає на фінансові результати підприємства в умовах зростання цін? Яке значення має цей вибір для управлінських рішень?

15. Охарактеризуйте наслідки як надлишку, так і нестачі оборотних коштів для фінансового стану підприємства. Яким чином оптимізація обсягу оборотних коштів пов'язана із загальною стратегією розвитку підприємства?

Практичні заняття № 13 – 14

Тема 7. ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

- 7.1. Фінансова стратегія і фінансова політика підприємства
- 7.2. Зміст, мета і завдання фінансового планування
- 7.3. Принципи фінансового планування
- 7.4. Методи фінансового планування
- 7.5. Структура фінансового плану підприємства та порядок його складання
- 7.6. Оперативний фінансовий план
- 7.7. Бізнес-план підприємства
- 7.8. Фінансовий контроль на підприємстві

Рекомендована література:

1. Дергалюк, Б., & Деркач, Н. (2023). Фінансове планування на підприємстві: сутність, проблеми та оптимізація. Економіка та суспільство, (54). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-19>
2. Швиданенко, Г., Пономаренко, О., & Швиданенко, В. (2024). Концептуальні засади формування і вдосконалення фінансової стратегії та політики суб'єкта господарювання в умовах глобальної нестабільності. Економіка та суспільство, (65). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-22>
3. Чумак, О., Мельничук, І., & Левіна, М. (2024). Концептуальні засади формування фінансової політики в системі стратегічного управління підприємством. Економіка та суспільство, (62). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-163>
4. Житар, М. (2024). Стратегія управління фінансовою діяльністю підприємства в умовах діджиталізації бізнес-процесів. Економіка та суспільство, (67). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-9>
5. Гуренко, Т. (2023). Сучасний стан та напрями удосконалення організації державного фінансового контролю. Економіка та суспільство, (55). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-23>

6. Bouzari, P., Gyenge, B., Ebrahimi, P., & Fekete-Farkas, M. (2023). Problem solving and budget allocation of SMEs: Application of NCA approach. *Computation*, 11(3), 48. <https://doi.org/10.3390/computation11030048>
7. Nunden, N., Abbana, S., Marimuthu, F., & Sentoo, N. (2022). An assessment of management skills on capital budgeting planning and practices: Evidence from the small and medium enterprise sector. *Cogent Business & Management*, 9(1). <https://doi.org/10.1080/23311975.2022.2136481>
8. Kawa, K., Mularczyk, R., Bauer, W., Grobler-Dębska, K., & Kucharska, E. (2025). Time series methods and business intelligent tools for budget planning — Case study. *Applied Sciences*, 15(1), 287. <https://doi.org/10.3390/app15010287>
9. Hazaea, S. A., Al-Matari, E. M., Khatib, S. F. A., Albitar, K., & Zhu, J. (2024). The impact of internal audit system on performance: Evidence from emerging markets. *Humanities and Social Sciences Communications*, 11, 1253. <https://doi.org/10.1057/s41599-024-03835-3>
10. Ramos, L. O., Dias, C. A., & Ferrão, F. (2024). The impact of audit oversight quality on the financial performance of U.S. firms: A subjective assessment. *Journal of Risk and Financial Management*, 17(4), 151. <https://doi.org/10.3390/jrfm17040151>

Рольова гра. Стратегічне фінансове планування

ПАТ "ФармаУкраїна" – одна з провідних фармацевтичних компаній України з 20-річною історією. Компанія займається імпортом, дистрибуцією та роздрібним продажем ліків через власну мережу аптек.

Загальна інформація про компанію:

Масштаб бізнесу:

150 аптек у 25 містах України

2000+ співробітників

Портфель з 5000+ найменувань препаратів

Річний оборот: 2,5 млрд грн

Частка ринку: 8% (4-е місце серед фармдистриб'юторів)

Фінансові показники за останні 3 роки:

2022 рік:

Виручка: 2,2 млрд грн

Чистий прибуток: 110 млн грн

ROE: 22%

2023 рік:

Виручка: 2,0 млрд грн

Чистий прибуток: 75 млн грн

ROE: 14%

Закрито 25 аптек у східних регіонах

Втрачено 15% персоналу через мобілізацію та міграцію

2024 рік:

Виручка: 2,5 млрд грн

Чистий прибуток: 125 млн грн

ROE: 19%

Відкрито 20 нових аптек у західних регіонах

Зростання онлайн-продажів з 3% до 12% від обороту

Поточна ситуація та виклики:

Зовнішнє середовище:

Продовження воєнного стану, нестабільність

Часті відключення електроенергії

Проблеми з логістикою через закриття кордонів

Девальвація гривні

Зростання цін на імпортні препарати

Скорочення купівельної спроможності населення

Державне регулювання граничних цін на соціально важливі ліки

Внутрішні виклики:

Застаріла ІТ-система управління

Низька автоматизація складських процесів

Конфлікт між "старою гвардією" менеджменту та молодими керівниками

Високий рівень плинності персоналу в регіональних аптеках (35% на рік)

Зростання витрат на логістику (+40% за рік)

Проблеми з Cash Flow через затримки державних закупівель

Конкурентна ситуація:

Лідер ринку "Аптека №1" агресивно відкриває нові точки

Міжнародні мережі розширюють присутність в Україні

Онлайн-аптеки активно зростають

Невеликі незалежні аптеки закриваються через неможливість конкурувати за ціною

Стратегічна дилема:

На засіданні ради директорів у грудні 2024 року виникла гостра дискусія про стратегічний напрямок розвитку на 2025-2027 роки. Сформувався чотири групи з різними баченнями:

ПОЗИЦІЯ 1: "Консервативна стабілізація" (фінансовий директор)

Філософія: У період невизначеності найважливіше - зберегти те, що маємо

Стратегічні пріоритети:

- Заморозити експансію, зосередитися на рентабельності існуючих аптек
- Оптимізувати витрати (скорочення персоналу на 10%, зменшення асортименту на 20%)
- Максимізувати короткострокову прибутковість
- Створити "подушку безпеки" - резерви 200 млн грн
- Погасити всі кредити достроково

- Виплатити дивіденди акціонерам (50% від чистого прибутку)

Аргументи:

- Збереження фінансової стійкості в умовах невизначеності
- Зниження ризиків при можливому погіршенні ситуації
- Акціонери чекають на повернення інвестицій
- Можливість швидко реагувати на зміни без боргового навантаження

Фінансове планування:

- Мінімальні капітальні витрати (лише критична підтримка інфраструктури)
- Скорочення бюджету на маркетинг на 30%
- Консервативні прогнози доходів (зростання 5% на рік)

ПОЗИЦІЯ 2: "Агресивне зростання" (комерційний директор)

Філософія: Криза - це можливість. Поки конкуренти бояться, ми маємо наступати

Стратегічні пріоритети:

- Відкриття 50 нових аптек за 2 роки (інвестиції 300 млн грн)
- Придбання 2-3 дрібних регіональних мереж-конкурентів
- Агресивний маркетинг і програми лояльності
- Інвестиції в власний бренд дженериків (маржинальність +15%)
- Вихід на ринок ветеринарних препаратів

Аргументи:

- Зараз найнижчі ціни на комерційну нерухомість через війну
- Конкуренти слабшають, можна захопити частку ринку
- Після війни попит вибухне, треба бути готовими
- Інвестори цінують зростання, а не стагнацію

Фінансове планування:

- Залучення кредиту 400 млн грн під 18% річних

- Можливість залучення стратегічного інвестора (продаж 20% акцій)
- Агресивні прогнози: зростання виручки 35% на рік
- Дивіденди не виплачувати 2 роки, реінвестувати весь прибуток

ПОЗИЦІЯ 3: "Цифрова трансформація" (ІТ-директор, молоді менеджери)

Філософія: Майбутнє за онлайн

Стратегічні пріоритети:

- Інвестиції в e-commerce платформу (100 млн грн)
- Автоматизація складів і впровадження роботизації (80 млн грн)
- Створення мобільного додатку з телемедициною
- Партнерство з доставками (Glovo, Bolt)
- Інтеграція з системою eHealth
- Розвиток online + offline
- Скорочення кількості фізичних аптек до 100 (фокус на високотрафікові локації)

Аргументи:

- Онлайн-продажі ліків зростають на 40% щороку
- Молоде покоління купує ліки онлайн
- Автоматизація знизить операційні витрати на 25% за 3 роки
- Цифровий бізнес має вищу оцінку від інвесторів
- Гнучкість: менше прив'язки до фізичної локації в умовах війни

Фінансове планування:

- Інвестиції в технології: 250 млн грн протягом 2 років
- Фінансування через венчурні фонди або міжнародні гранти
- Очікування збитковості першого року через високі витрати на перехід

- Окупність через 3-4 роки за рахунок зниження операційних витрат

ПОЗИЦІЯ 4: "Соціально-орієнтована" (СЕО, частина акціонерів)

Філософія: Ми не просто бізнес, ми - частина системи охорони здоров'я країни у воєнний час

Стратегічні пріоритети:

- Відкриття аптек у малих містах і селах (низькорентабельні, але соціально важливі)
- Програма безоплатних ліків для ВПО та військових сімей
- Партнерство з волонтерськими організаціями
- Створення фонду медичної допомоги (5% від прибутку)
- Інвестиції в покращення умов праці та зарплат персоналу (+20%)
- Розвиток корпоративної культури та соціального пакету

Аргументи:

- Репутаційний капітал і довіра клієнтів – це найцінніший актив
- Державна підтримка соціально відповідального бізнесу (податкові пільги)
- Лояльність персоналу знизить плинність і підвищить ефективність
- Етичний бізнес стійкіший у довгостроковій перспективі
- ESG-критерії важливі для міжнародних інвесторів і партнерів

Фінансове планування:

- Помірні темпи розвитку (зростання 10-15% на рік)
- Балансування між прибутковістю та соціальною місією
- Частина інвестицій має низьку фінансову, але високу соціальну віддачу
- Диверсифікація ризиків через партнерства з міжнародними організаціями

Додаткова інформація для аналізу

Фінансові ресурси (наявні):

- Власний капітал: 650 млн грн
- Нерозподілений прибуток: 200 млн грн
- Доступний кредитний ліміт: 300 млн грн (використано 0)
- Грошові кошти: 80 млн грн

Інформація від стейкхолдерів:

1. Акціонери (5 основних інвесторів):

- 2 акціонери хочуть отримати дивіденди та вийти з бізнесу протягом 2 років
- 2 акціонери підтримують довгострокове зростання
- 1 акціонер нейтральний, цікавить ROE > 15%

2. Персонал (результати опитування):

- 60% незадоволені рівнем зарплат
- 45% готові звільнитися при скороченні соціального пакету
- 70% не володіють цифровими навичками на достатньому рівні
- 80% готові навчатися новим технологіям при підтримці компанії

3. Клієнти (маркетингове дослідження):

- 55% цінують зручність локації аптеки
- 35% основний критерій - ціна
- 25% перейшли на онлайн-купівлю за останній рік
- 40% готові платити на 10% більше за швидку доставку
- 70% довіряють компанії та позитивно ставляться до бренду

4. Постачальники (аналіз ринку):

- Основні міжнародні постачальники пропонують знижки при збільшенні обсягів на 20%
- Проблеми з постачанням деяких критичних препаратів
- Готові до партнерства в e-commerce проектах

Студентам необхідно розподілитися у 4 групи (по 4-5 студента у кожній групі). Кожна група представлятиме одну з чотирьох наведених вище позицій щодо розробки стратегії розвитку підприємства.

Завдання 1. Стратегічний аналіз

Проведіть комплексний аналіз кожної з чотирьох стратегічних позицій:

а) SWOT-аналіз для кожної стратегії:

1. Які сильні та слабкі сторони кожного підходу?
2. Які можливості відкриває кожна стратегія?
3. Які загрози несе кожна стратегія?

б) Аналіз стейкхолдерів:

1. На скільки стратегія відповідає інтересам кожної групи стейкхолдерів?
2. Як можна збалансувати різні інтереси різних груп стейкхолдерів?

с) Часовий горизонт:

1. На скільки стратегія оптимальна для короткострокової перспективи (1 рік)?
2. Якою мірою стратегія доцільна для довгострокової перспективи (5+ років)?

Завдання 2. Зв'язок фінансового та стратегічного планування

а) Для кожної стратегії опишіть:

1. Які фінансові ресурси необхідні?
2. Яка оптимальна структура фінансування?
3. Які ключові фінансові показники (KPI) слід використовувати для оцінки успішності?
4. Який часовий горизонт окупності інвестицій?

б) Проаналізуйте:

1. Як фінансові обмеження впливають на можливість реалізації кожної стратегії?

2. Чи можуть фінансові можливості компанії стати обмежуючим фактором для якоїсь стратегії?

3. Як різні стратегії впливають на фінансову стійкість компанії?

Завдання 3. Управління ризиками

Для кожної стратегії:

- a) Ідентифікуйте 5 найбільших фінансових ризиків
- b) Оцініть вагомість кожного з ідентифікованих ризиків (ймовірність настання та ступінь впливу).
- c) Запропонуйте методи зниження для 3 найбільш критичних ризиків

Тести

1. Фінансова стратегія підприємства — це:

- a) Короткостроковий план управління поточними витратами підприємства
- б) Довгостроковий план дій, спрямований на забезпечення стійкого функціонування, зростання вартості бізнесу та досягнення стратегічних цілей
- в) Система оперативних заходів із управління грошовими потоками на місяць
- г) Сукупність правил нарахування та сплати податків підприємством

2. Яка складова НЕ входить до основних елементів фінансової стратегії підприємства?

- a) Стратегія формування та розподілу фінансових ресурсів
- б) Дивідендна політика
- в) Стратегія управління капіталом
- г) Оперативний платіжний календар на поточний місяць

3. Фінансова політика підприємства відрізняється від фінансової стратегії насамперед тим, що:

- а) Фінансова політика охоплює горизонт 3–10 років, а стратегія — 1 рік
- б) Фінансова політика є системою правил і підходів на середньо- та короткостроковому горизонті, а стратегія — довгостроковим планом
- в) Фінансова політика визначає місію підприємства, а стратегія — тактичні завдання
- г) Фінансова політика розробляється виключно для державних підприємств

4. Фінансове планування — це процес розробки системи фінансових планів та планових показників з метою:

- а) Виключно контролю за використанням бюджетних коштів
- б) Забезпечення розвитку підприємства необхідними фінансовими ресурсами та підвищення ефективності діяльності
- в) Складання фінансової звітності відповідно до вимог законодавства
- г) Мінімізації податкового навантаження на підприємство

5. Який принцип фінансового планування передбачає постійність процесу, при якому плани різних періодів послідовно змінюють один одного?

- а) Принцип науковості
- б) Принцип оптимальності
- в) Принцип безперервності
- г) Принцип партисипативності

6. Принцип гнучкості (еластичності) фінансового планування реалізується через:

- а) Жорстке дотримання планових показників без можливості коригування

- б) Сценарне планування, аналіз чутливості та формування резервних фондів
  - в) Централізоване планування лише на рівні вищого керівництва
  - г) Використання виключно нормативного методу планування
- б

7. Нормативний метод фінансового планування базується на:

- а) Аналізі динаміки фінансових показників за попередні періоди
- б) Розробці кількох варіантів плану та виборі оптимального
- в) Встановлених нормах і нормативах для розрахунку потреби у фінансових ресурсах (норми амортизації, ставки податків тощо)
- г) Побудові балансів, що відображають рівновагу між джерелами та використанням ресурсів

8. Метод балансових розрахунків у фінансовому плануванні ґрунтується на рівнянні:

- а) Доходи = Витрати + Прибуток
- б) Залишок на початок + Надходження = Витрачання + Залишок на кінець
- в) Активи = Власний капітал + Зобов'язання
- г) Виручка – Собівартість = Валовий прибуток

9. Поточний (річний) фінансовий план підприємства складається на:

- а) 3–5 років з розбивкою по роках
- б) 1 рік з розбивкою по кварталах
- в) Місяць з розбивкою по тижнях
- г) 10 років відповідно до стратегії розвитку

10. Яка з наведених форм НЕ є обов'язковою складовою річного фінансового плану підприємства?

- а) Прогноз звіту про фінансові результати
- б) План надходження та використання коштів (Cash Flow)
- в) Особистий фінансовий план генерального директора
- г) Прогнозний баланс

11. У бюджеті доходів і витрат підприємства у першому кварталі операційний прибуток є від'ємним (–16 264 грн). Це означає, що:

- а) Підприємство є збитковим і підлягає ліквідації
- б) Це нормально для підприємств на стадії розвитку або сезонних бізнесів; важливий результат за рік
- в) Підприємство порушило принцип платоспроможності
- г) Необхідно негайно залучити банківський кредит для покриття збитків

12. Платіжний календар як інструмент оперативного фінансового планування призначений для:

- а) Розробки стратегії залучення довгострокового фінансування
- б) Складання прогнозного балансу на кінець року
- в) Запобігання касовим розривам через синхронізацію надходжень і платежів у розрізі конкретних дат
- г) Оцінки ефективності інвестиційних проектів підприємства

13. Касовий розрив у контексті оперативного фінансового планування — це:

- а) Різниця між плановим і фактичним прибутком підприємства
- б) Ситуація, коли у конкретний день підприємству недостатньо коштів для здійснення обов'язкових платежів
- в) Відхилення фактичного балансу готівки від облікових даних
- г) Надлишок грошових коштів на рахунку понад встановлений ліміт

14. Бізнес-план підприємства виконує функцію інструменту залучення інвестицій, оскільки він:

- а) Є обов'язковим документом для реєстрації підприємства в державних органах
- б) Дозволяє потенційним інвесторам оцінити привабливість, ризики та очікувану дохідність проекту
- в) Замінює фінансову звітність при взаємодії з контрагентами
- г) Гарантує отримання державних субсидій на розвиток бізнесу

15. Розділ «Резюме» (Executive Summary) бізнес-плану:

- а) Розміщується в кінці документа як узагальнення всіх розділів
- б) Є найбільш деталізованим розділом із повними фінансовими розрахунками
- в) Розміщується першим і містить стислий виклад ключових положень та фінансових показників; читається інвестором першим
- г) Є необов'язковим для малих підприємств

16. Фінансовий контроль на підприємстві — це система заходів щодо перевірки законності, доцільності та ефективності дій з:

- а) Розробки маркетингової стратегії та просування продукції
- б) Формування, розподілу та використання фінансових ресурсів підприємства
- в) Управління персоналом та підвищення кваліфікації працівників
- г) Вибору постачальників та укладення господарських договорів

17. Який вид фінансового контролю за часом проведення здійснюється ДО початку фінансових операцій?

- а) Поточний контроль
- б) Наступний контроль
- в) Попередній контроль

г) Ретроспективний контроль

18. Аналіз відхилень фактичних показників від планових включає такі послідовні кроки:

- а) Складання нового плану → затвердження бюджету → контроль виконання
- б) Розрахунок абсолютних і відносних відхилень → факторний аналіз причин → оцінка впливу → розробка коригувальних заходів
- в) Інвентаризація активів → перевірка документів → складання акту ревізії
- г) Порівняння з галузевими нормативами → зовнішній аудит → звіт акціонерам

19. Принцип партисипативності у фінансовому плануванні передбачає:

- а) Залучення до процесу планування виключно вищого керівництва підприємства
- б) Залучення працівників усіх рівнів управління до процесу планування
- в) Обов'язкове узгодження планів із зовнішніми аудиторами
- г) Використання математичних моделей для автоматизованого складання планів

20. Основна відмінність стратегічного планування від фінансового полягає в тому, що стратегічне планування:

- а) Має коротший горизонт та вищий рівень деталізації показників
- б) Оперує переважно кількісними фінансовими показниками
- в) Визначає що і навіщо робити (місія, цілі), тоді як фінансове — скільки це коштує і звідки взяти кошти
- г) Здійснюється виключно фінансовим департаментом підприємства

Контрольні питання

1. Розкрийте сутність фінансової стратегії підприємства та охарактеризуйте її основні елементи. Чим фінансова стратегія відрізняється від загальної корпоративної стратегії і яке місце вона займає в ієрархії стратегічного управління?
2. Порівняйте фінансову стратегію та фінансову політику підприємства за такими критеріями: горизонт планування, рівень деталізації, основні інструменти та управлінська мета. Наведіть практичний приклад для кожного поняття.
3. Охарактеризуйте шість основних напрямів фінансової політики підприємства (податкова, амортизаційна, кредитна, управління оборотними активами, управління дебіторською заборгованістю, інноваційна). Як кожен напрям пов'язаний із фінансовими результатами діяльності?
4. Розкрийте мету та завдання фінансового планування. Поясніть, чому фінансове планування є «мостом» між стратегічними цілями та їх практичною реалізацією. Які наслідки може мати відсутність фінансового плану?
5. Порівняйте стратегічне та фінансове планування за горизонтом, деталізацією, показниками, гнучкістю та об'єктом. Наведіть конкретний приклад трансформації стратегічної цілі у фінансові показники по роках.
6. Охарактеризуйте десять принципів фінансового планування. Які з них, на Вашу думку, є найважливішими в умовах нестабільного зовнішнього середовища і чому? Обґрунтуйте свою відповідь.

7. Порівняйте шість методів фінансового планування: економічного аналізу, нормативний, балансових розрахунків, оптимізації, економіко-математичного моделювання та розрахунково-аналітичний. У яких практичних ситуаціях застосовується кожен метод?
8. Охарактеризуйте три рівні фінансових планів (перспективні, поточні, оперативні) за горизонтом планування, призначенням та основними документами. Як вони взаємопов'язані між собою?
9. Проаналізуйте структуру річного фінансового плану підприємства. Поясніть взаємозв'язок між чотирма його складовими: прогнозом P&L, Cash Flow, прогнозним балансом та планом розподілу прибутку.
10. На основі прикладу бюджету руху грошових коштів поясніть поняття «касовий розрив». Які інструменти може використати фінансовий менеджер для усунення касового розриву в першому кварталі?
11. Охарактеризуйте призначення та структуру платіжного календаря як інструменту оперативного фінансового планування. Наведіть приклад ситуації, коли платіжний календар дозволяє запобігти неплатоспроможності.
12. Розкрийте функції та типову структуру бізнес-плану підприємства. Яку роль відіграє фінансовий розділ бізнес-плану і які показники він має містити (NPV, IRR, PP)?
13. Охарактеризуйте три методи фінансового контролю: документальну перевірку, фактичну перевірку та розрахунково-аналітичну перевірку. Наведіть практичний приклад застосування кожного методу.

14. Поясніть відмінність між попереднім, поточним та наступним видами фінансового контролю. Який вид контролю є найбільш ефективним з точки зору запобігання фінансовим порушенням і чому?

15. Обґрунтуйте взаємозв'язок між фінансовим плануванням та фінансовим контролем у системі управління підприємством. Як результати контролю впливають на якість наступного планового циклу? Розкрийте управлінський цикл «план → реалізація → контроль → коригування».

Практичні заняття № 15 - 16

Тема 8. ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

- 1.1. Інформаційна база фінансового аналізу
- 1.2. Сутність, види та методи фінансового аналізу
- 1.3. Оцінка фінансового стану підприємства
- 1.4. Фінансова стійкість підприємства
- 1.5. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства

Рекомендована література:

1. Проскуріна, Н., & Гнідкова, А. (2022). Аналіз фінансового стану та фінансових результатів як інструмент оцінки ефективності діяльності підприємства. *Економіка та суспільство*, (43). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-74>
2. Болдовська, К., Ткаль, Я., & Гузь, М. (2022). Аналіз фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*, (43). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-75>
3. Кононенко, Л., & Юрченко, О. (2023). Фінансовий аналіз як інструмент оптимізації оподаткування підприємств. *Економіка та суспільство*, (53). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-2>
4. Підгаєць, С. (2024). Комплексна оцінка фінансового стану підприємства на основі розрахунку інтегрального показника. *Економіка та суспільство*, (70). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-41>
5. Куценко, В., & Ігнашкіна, Т. (2024). Методичні альтернативи діагностування фінансового стану операторів системи розподілу електроенергії та їх узгодження. *Економіка та суспільство*, (70). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-72>
6. Eltweri, A., Faccia, A., & Foster, T. (2024). Integrative analysis of traditional and cash flow financial ratios: Insights from a systematic comparative review. *Risks*, 13(4), 62. <https://doi.org/10.3390/risks13040062>

7. Li, X., Luo, J., & Chan, K. C. (2024). Liquidity ratios and corporate failures. *Accounting & Finance*, 64(2), 1111–1134. <https://doi.org/10.1111/acfi.13174>
8. Mansour, M., Al Zobi, M. K., Alkhalialeh, M., & Dahiyat, A. (2024). Liquidity risk mediation in the dynamics of capital structure and financial performance: Evidence from Jordanian banks. *Journal of Risk and Financial Management*, 17(8), 360. <https://doi.org/10.3390/jrfm17080360>
9. Osei, F., Asante-Darko, D., & Sarkodee-Addo, E. (2024). The impact of liquidity and leverage on the financial performance of the Johannesburg Stock Exchange-listed consumer goods firms. *Journal of Risk and Financial Management*, 18(9), 510. <https://doi.org/10.3390/jrfm18090510>
10. Asif, M., Shabbir, M. S., Javed, H., & Akhter, W. (2024). A study of Altman Z-score bankruptcy model for assessing bankruptcy risk of national stock exchange. *Proceedings on Engineering Sciences*, 6(2), 789–806. <https://doi.org/10.24874/PES06.02A.006>

Ділова гра. Стратегічне рішення для компанії TECH-START

Компанія "Tech-Start" – це український виробник електронних компонентів для автомобільної промисловості. Підприємство працює 5 років і зараз перебуває на роздоріжжі: власники розглядають можливість масштабування бізнесу.

Фінансові показники за останні 2 роки:

2023 рік:

- Виручка: 45 млн грн
- Чистий прибуток: 3,2 млн грн
- Власний капітал: 18 млн грн
- Позиковий капітал: 12 млн грн

- Оборотні активи: 15 млн грн
- Поточні зобов'язання: 8 млн грн

2024 рік:

- Виручка: 52 млн грн
- Чистий прибуток: 2,8 млн грн
- Власний капітал: 20 млн грн
- Позиковий капітал: 18 млн грн
- Оборотні активи: 19 млн грн
- Поточні зобов'язання: 13 млн грн

Додаткова інформація:

- Середня рентабельність галузі: 8-10%
- Середній коефіцієнт поточної ліквідності в галузі: 1,8
- Ставка кредитування: 18% річних

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ГРУП

ГРУПА 1. Ви – група фінансових аналітиків банку, який розглядає заявку Tech-Start на кредит у розмірі 10 млн грн.

Проаналізуйте:

1. Як змінилася ліквідність підприємства за рік? Які тенденції ви спостерігаєте?
2. Чи може підприємство своєчасно погашати поточні зобов'язання?
3. Які ризики ви бачите при видачі кредиту?
4. Яке рішення ви приймете: видати кредит, відмовити чи запропонувати інші умови? Обґрунтуйте ваше рішення.

ГРУПА 2. Ви – група консультантів, яких найняли власники Tech-Start для оцінки ефективності бізнесу.

Проаналізуйте:

1. Як змінилася рентабельність підприємства? Чому прибуток знизився при зростанні виручки?
2. Наскільки ефективно підприємство використовує свої активи та капітал?

3. Чи конкурентоспроможне підприємство порівняно з галуззю?
4. Які три рекомендації ви дасте для підвищення рентабельності?

ГРУПА 3. Ви – команда стратегічного планування Tech-Start. Власники хочуть залучити інвестора.

Проаналізуйте:

1. Як змінилася структура капіталу підприємства? Наскільки підприємство залежить від зовнішнього фінансування?
2. Чи є у підприємства запас фінансової міцності за результатами аналізу фінансових показників?
3. Які ризики несе поточна структура капіталу?
4. Підготуйте аргументи для інвестора: чому йому варто/не варто інвестувати в Tech-Start? Які умови ви запропонуєте?

ГРУПА 4. Ви – група фінансового директора Tech-Start. Вам потрібно підготувати звіт для ради директорів.

Проаналізуйте:

1. Які сильні сторони фінансового стану підприємства?
2. Які слабкі місця та загрози ви виявили?
3. Чи готове підприємство до масштабування (відкриття нового виробництва)?

Складіть SWOT-аналіз фінансового стану та дайте стратегічну рекомендацію: масштабуватися зараз, зачекати чи оптимізувати поточну діяльність?

ГРУПА 5. Ви – група експертів з фінансового аудиту. Вас запросили оцінити якість фінансової інформації Tech-Start.

Проаналізуйте:

1. Які джерела інформації необхідні для повноцінного фінансового аналізу підприємства? Чого не вистачає в наданих даних?
2. Які методи фінансового аналізу було б доцільно застосувати в даній ситуації (горизонтальний, вертикальний, коефіцієнтний тощо)?
3. Які додаткові показники ви б запросили для більш точної оцінки?

4. Розробіть структуру комплексного звіту про фінансовий стан підприємства: які розділи він повинен містити та в якій послідовності?

Презентація результатів - 5 хвилин на кожну групу

Тести

1. Що є первинною інформаційною базою для оцінки фінансового стану підприємства відповідно до НП(С)БО 1?

- а) Дані управлінського обліку та внутрішні звіти підрозділів
- б) Фінансова звітність: баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал та примітки
- в) Виключно баланс підприємства на звітну дату
- г) Статистична звітність та галузеві аналітичні огляди

2. Яка якісна характеристика фінансової звітності передбачає, що інформація не містить помилок та перекручень, здатних вплинути на рішення користувачів?

- а) Зрозумілість
- б) Доречність
- в) Достовірність
- г) Порівнянність

3. Принцип нарахування у формуванні фінансової звітності означає, що:

- а) Доходи і витрати відображаються в момент надходження або сплати грошових коштів
- б) Доходи і витрати відображаються в момент їх виникнення незалежно від руху грошових коштів
- в) Всі активи оцінюються за поточною ринковою вартістю
- г) Підприємство щороку змінює облікову політику відповідно до ринкових умов

4. Принцип обачності при формуванні фінансової звітності передбачає:

- а) Завищення оцінки активів та доходів для приваблення інвесторів
- б) Запобігання заниженню зобов'язань і витрат та завищенню активів і доходів
- в) Відображення операцій виключно відповідно до їх юридичної форми
- г) Обов'язкове застосування консервативних методів амортизації

5. Фінансовий аналіз — це процес дослідження фінансового стану підприємства з метою:

- а) Виключно розрахунку податкових зобов'язань
- б) Виявлення резервів підвищення ринкової вартості та забезпечення ефективного розвитку
- в) Складання бухгалтерської звітності відповідно до законодавства
- г) Визначення розміру дивідендних виплат акціонерам

6. Горизонтальний (трендовий) аналіз фінансової звітності передбачає:

- а) Визначення питомої ваги кожної статті у загальному підсумку (100%)
- б) Порівняння показників підприємства із середньогалузевими значеннями
- в) Порівняння показників звітного і попередніх періодів та виявлення тенденцій
- г) Розрахунок відносних коефіцієнтів на основі звітності

7. Баланс підприємства вважається абсолютно ліквідним, якщо виконується, зокрема, умова $A4 \leq П4$. Що це означає?

- а) Найбільш ліквідні активи покривають найбільш термінові зобов'язання
- б) Важкореалізовані активи менші за постійні пасиви (власний капітал), тобто існують власні оборотні кошти
- в) Повільно реалізовані активи покривають довгострокові зобов'язання
- г) Швидко реалізовані активи перевищують короткострокові зобов'язання

8. Коефіцієнт абсолютної ліквідності розраховується як:

- а) Оборотні активи / Поточні зобов'язання
- б) (Оборотні активи – Запаси) / Поточні зобов'язання
- в) Грошові кошти / Поточні зобов'язання
- г) Власний капітал / Пасив балансу

9. Нормативне значення коефіцієнта поточної ліквідності (коефіцієнта покриття) становить:

- а) $> 0,2$
- б) $\geq 0,6$
- в) $\geq 1,0$ (оптимально 1,5–2,5)
- г) $\geq 0,5$

10. Чим відрізняється поняття «ліквідність» від поняття «платоспроможність» підприємства?

- а) Ліквідність і платоспроможність є абсолютно тотожними поняттями
- б) Ліквідність характеризує довгострокову здатність погасити всі зобов'язання, платоспроможність — поточну
- в) Ліквідність — поточна здатність розрахуватися за короткостроковими зобов'язаннями, платоспроможність — стратегічна здатність погасити всі зобов'язання
- г) Ліквідність стосується виключно грошових коштів, платоспроможність — усіх активів

11. Коефіцієнт автономії (Ка) розраховується як відношення власного капіталу до пасиву балансу. Його нормативне значення:

- а) $< 0,2$
- б) 0,3–0,4
- в) $> 0,5$

г) = 1,0

12. Коефіцієнт зносу основних засобів (Кзн) розраховується як:

- а) Первісна вартість ОЗ / Залишкова вартість ОЗ
- б) Знос / Первісна вартість основних засобів
- в) Вартість введених ОЗ / Загальна вартість ОЗ на кінець року
- г) Вартість виведених ОЗ / Загальна вартість ОЗ на початок року

13. Показник рентабельності власного капіталу (ROE) відображає:

- а) Частку власного капіталу в загальній сумі джерел фінансування
- б) Ефективність використання всього майна підприємства незалежно від структури фінансування
- в) Дохідність для власників: скільки чистого прибутку отримується на одиницю власного капіталу
- г) Ефективність основної виробничої діяльності (прибуток на 1 грн витрат)

14. Модель DuPont розкладає ROE на три чинники. Яка комбінація є правильною?

- а) Рентабельність продажу $\times$ Оборотність активів $\times$ Фінансовий леверидж
- б) ROA $\times$ Коефіцієнт покриття $\times$ Коефіцієнт автономії
- в) Валовий прибуток / Виручка $\times$ Виручка / Власний капітал $\times$ Активи / Зобов'язання
- г) Чистий прибуток / Активи $\times$ Активи / Виручка $\times$ Виручка / Власний капітал

15. Коефіцієнт фінансової стійкості (Кфс) розраховується як:

- а) (Оборотні активи – Поточні зобов'язання) / Оборотні активи
- б) Власний капітал / Позиковий капітал
- в) (Власний капітал + Довгострокові зобов'язання) / Валюта балансу
- г) Грошові кошти / Власний капітал

16. Фінансова стійкість підприємства — це стан фінансових ресурсів, який забезпечує:

- а) Максимізацію поточного прибутку незалежно від рівня ризику
- б) Розвиток підприємства на основі зростання прибутку та капіталу при збереженні платоспроможності в умовах допустимого ризику
- в) Повне фінансування всіх потреб виключно за рахунок власного капіталу
- г) Мінімізацію будь-яких зовнішніх зобов'язань підприємства

17. Який тип фінансового стану за рівнем стійкості характеризується тим, що запаси покриваються власними оборотними коштами та довгостроковими позиками, а платоспроможність гарантується?

- а) Абсолютна фінансова стійкість
- б) Нормальна фінансова стійкість
- в) Нестійкий фінансовий стан
- г) Кризовий фінансовий стан

18. Комплексний показник фінансового стану (КФС) розраховується як:

- а) Сума всіх фінансових коефіцієнтів підприємства
- б) Зважена сума групових показників: майнового стану, фінансової стійкості, рентабельності, ліквідності та ділової активності
- в) Середнє арифметичне показників ліквідності та рентабельності
- г) Добуток коефіцієнта автономії та рентабельності активів

19. Фондовіддача необоротних активів (Фна) розраховується як:

- а) Необоротні активи / Чистий дохід від реалізації
- б) Чистий прибуток / Необоротні активи
- в) Дохід від реалізації / Необоротні активи
- г) Необоротні активи / Валюта балансу

20. Предикативні моделі фінансового аналізу використовуються для:

- а) Опису поточного фінансового стану підприємства на основі звітності
- б) Порівняння фактичних результатів з нормативними показниками
- в) Прогнозування доходів, витрат та майбутнього фінансового стану підприємства
- г) Розрахунку системи аналітичних коефіцієнтів

Контрольні питання

1. Охарактеризуйте склад фінансової звітності підприємства відповідно до НП(С)БО 1. Яку інформацію надає кожна форма звітності та чим вони доповнюють одна одну для цілей фінансового аналізу?
2. Розкрийте чотири якісні характеристики фінансової звітності (зрозумілість, доречність, достовірність, порівнянність). Наведіть практичний приклад порушення кожної з них та його наслідки для прийняття рішень.
3. Поясніть відмінність між принципом нарахування та касовим методом обліку. Як кожен з них впливає на показники прибутку та грошового потоку підприємства? Чому фінансовий аналіз потребує розуміння обох підходів?
4. Порівняйте горизонтальний, вертикальний та коефіцієнтний методи фінансового аналізу. У яких ситуаціях кожен метод є найбільш інформативним? Наведіть конкретні приклади застосування.
5. Охарактеризуйте три типи моделей фінансового аналізу: описові, предикативні та нормативні. Яка з них є основною для оцінки фінансового стану і чому?

6. Поясніть концепцію ліквідності балансу через систему нерівностей $A1 \geq П1$, $A2 \geq П2$, $A3 \geq П3$, $A4 \leq П4$. Чому умова $A4 \leq П4$ є ключовою? Що означає її порушення для фінансового стану підприємства?
7. Розкрийте економічний зміст трьох коефіцієнтів ліквідності (абсолютна, швидка, поточна). Чому кожен наступний коефіцієнт є «менш жорстким» критерієм платоспроможності? Яке практичне значення має кожен з них?
8. Охарактеризуйте показники майнового стану підприємства. Як коефіцієнт зносу основних засобів пов'язаний з конкурентоспроможністю підприємства та його інвестиційними потребами?
9. Поясніть модель DuPont та її значення для управлінського аналізу. Якими трьома шляхами підприємство може підвищити ROE, та які ризики пов'язані з кожним із них?
10. Охарактеризуйте чотири типи фінансового стану за рівнем стійкості (абсолютна, нормальна, нестійкий, кризовий). Які управлінські заходи є доцільними для кожного типу?
11. Поясніть відмінність між статичною (поточною) та динамічною (стратегічною) фінансовою стійкістю. Чому саме динамічна стійкість має пріоритетне значення для управління підприємством?
12. Розкрийте сутність комплексного показника фінансового стану (КФС). Як визначаються коефіцієнти вагомості групових показників і від чого залежить їх значення? Наведіть приклад для двох різних суб'єктів (банк та інвестор).

13. Поясніть, у чому полягає різниця між внутрішнім та зовнішнім фінансовим аналізом. Яка інформаційна база доступна для кожного виду та як це впливає на глибину та цілі аналізу?

14. Охарактеризуйте показники ділової активності підприємства. Як пов'язані між собою оборотність активів у разях та тривалість одного обороту в днях? Яке практичне значення має прискорення оборотності?

15. Обґрунтуйте необхідність комплексної оцінки фінансового стану підприємства на відміну від аналізу окремих показників. Наведіть приклад, коли підприємство з відмінною ліквідністю може мати незадовільний фінансовий стан за іншими групами показників.

Лекція № 9

Тема 9. ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

- 1.1. Економічна сутність інвестицій та їх взаємозв'язок з фінансами підприємства
- 1.2. Класифікація інвестицій
- 1.3. Інвестиційний портфель
- 1.4. Інвестиційна діяльність підприємства
- 1.5. Форми інвестування
- 1.6. Методи оцінки ефективності інвестиційної діяльності

Рекомендована література:

1. Бурлан, С., Іванченко, А., & Погорелова, О. (2023). Фінансові інвестиції: обліковий аспект. Економіка та суспільство, (56). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-40>
2. Могильна, Л., & Воробйов, І. (2024). Управління ризиками інноваційно-інвестиційних проєктів підприємства. Економіка та суспільство, (66). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-130>
3. Кузьміна, О., & Ярошенко, К. (2023). Інвестиційна привабливість України: оцінка та перспективні напрямки активізації. Економіка та суспільство, (49). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-38>
4. Китайчук, Т. (2023). Інвестиційна привабливість: теоретичний аналіз та впливові фактори. Економіка та суспільство, (54). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-65>
5. Рудь, О. (2024). Інвестиційний ризик-менеджмент: особливості аналізу та оцінки ризиків в інвестиційному проєкті. Економіка та суспільство, (70). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-139>
6. Sorourkhah, A. (2024). A novel perspective on prioritizing investment projects under future uncertainty: Integrating robustness analysis with the net present value model. *Economics*, 12(1). <https://doi.org/10.1515/econ-2022-0111>

7. Malakhov, D., Pratap Singh, N., & Selezneva, E. (2024). A second chance for failed projects using data envelopment analysis based on project attractiveness factors: NPV/IRR/MIRR analysis. *Mathematics*, 12(23), 3761. <https://doi.org/10.3390/math12233761>
8. Żuk-Budzich, H., Ślusarczyk, B., & Smolağ, K. (2022). Does the net present value as a financial metric fit investment in green energy security? *Energies*, 15(1), 353. <https://doi.org/10.3390/en15010353>
9. Baur, D. G. (2024). Diversification is not a free lunch. *Journal of Risk and Financial Management*, 17(6), 225. <https://doi.org/10.3390/jrfm17060225>
10. Kuizinaitė, A., & Stankevičienė, J. (2022). Co-movement, portfolio diversification, investors' behaviour and psychology: Evidence from developed and emerging countries' stock markets. *Journal of Risk and Financial Management*, 15(8), 319. <https://doi.org/10.3390/jrfm15080319>

Умови завдання

Виробниче підприємство планує інвестувати кошти у розвиток бізнесу. Фінансовий директор підготував три альтернативні проекти. Необхідно провести порівняльний аналіз та обрати найбільш ефективний проект.

Варіанти завдань (варіант обирається за номером студента у списку групи)

ВАРІАНТ 1

Підприємство ТОВ "Техпром", бюджет інвестування: 4,8 млн грн

Проект А: Модернізація виробничої лінії

Інвестиційні витрати 4,8 млн грн

Грошові потоки: 1,1 млн грн, 1,7 млн грн, 1,9 млн грн, 2,1 млн грн, 1,4 млн грн

Ставка дисконтування 12%

Проект Б: Запуск нової продуктової лінії

Інвестиційні витрати 4,8 млн грн

Грошові потоки: 0,4 млн грн, 0,9 млн грн, 2,3 млн грн, 2,8 млн грн, 3,3 млн грн

Ставка дисконтування 15%

Проект В: Придбання складського комплексу

Інвестиційні витрати 4,8 млн грн

Грошові потоки: 1,4 млн грн, 1,4 млн грн, 1,4 млн грн, 1,4 млн грн, 1,4 млн грн + ліквідаційна вартість 2,8 млн грн (5-й рік)

Ставка дисконтування 10%

ВАРІАНТ 2

Підприємство ПрАТ "Інвестбуд", бюджет інвестування: 5,2 млн грн

Проект А: Модернізація виробничої лінії

Інвестиційні витрати 5,2 млн грн

Грошові потоки: 1,3 млн грн, 1,9 млн грн, 2,1 млн грн, 2,3 млн грн, 1,6 млн грн

Ставка дисконтування 11%

Проект Б: Запуск нової продуктової лінії

Інвестиційні витрати 5,2 млн грн

Грошові потоки: 0,6 млн грн, 1,1 млн грн, 2,7 млн грн, 3,2 млн грн, 3,7 млн грн

Ставка дисконтування 14%

Проект В: Придбання складського комплексу

Інвестиційні витрати 5,2 млн грн

Грошові потоки: 1,6 млн грн, 1,6 млн грн, 1,6 млн грн, 1,6 млн грн, 1,6 млн грн + ліквідаційна вартість 3,2 млн грн

Ставка дисконтування 9%

ВАРІАНТ 3

Підприємство ТОВ "Прогрес", бюджет інвестування: 4,5 млн грн

Проект А: Модернізація виробничої лінії

Інвестиційні витрати 4,5 млн грн

Грошові потоки: 1,0 млн грн, 1,6 млн грн, 1,8 млн грн, 2,0 млн грн,
1,3 млн грн

Ставка дисконтування 13%

Проект Б: Запуск нової продуктової лінії

Інвестиційні витрати 4,5 млн грн

Грошові потоки: 0,3 млн грн, 0,8 млн грн, 2,1 млн грн, 2,6 млн грн,
3,1 млн грн

Ставка дисконтування 16%

Проект В: Придбання складського комплексу

Інвестиційні витрати 4,5 млн грн

Грошові потоки: 1,3 млн грн, 1,3 млн грн, 1,3 млн грн, 1,3 млн грн,
1,3 млн грн + ліквідаційна вартість 2,6 млн грн

Ставка дисконтування 11%

ВАРІАНТ 4

Підприємство ПАТ "Будтехсервіс", бюджет інвестування: 5,5 млн грн

Проект А: Модернізація виробничої лінії

Інвестиційні витрати 5,5 млн грн

Грошові потоки: 1,4 млн грн, 2,0 млн грн, 2,2 млн грн, 2,4 млн грн,
1,7 млн грн

Ставка дисконтування 10%

Проект Б: Запуск нової продуктової лінії

Інвестиційні витрати 5,5 млн грн

Грошові потоки: 0,7 млн грн, 1,2 млн грн, 2,9 млн грн, 3,4 млн грн,
3,9 млн грн

Ставка дисконтування 13%

Проект В: Придбання складського комплексу

Інвестиційні витрати 5,5 млн грн

Грошові потоки: 1,7 млн грн, 1,7 млн грн, 1,7 млн грн, 1,7 млн грн,
1,7 млн грн + ліквідаційна вартість 3,4 млн грн

Ставка дисконтування 8%

ВАРІАНТ 5

Підприємство ТОВ "Електромаш", бюджет інвестування: 4,2 млн грн

Проект А: Модернізація виробничої лінії

Інвестиційні витрати 4,2 млн грн

Грошові потоки: 0,9 млн грн, 1,5 млн грн, 1,7 млн грн, 1,9 млн грн, 1,2
млн грн

Ставка дисконтування 14%

Проект Б: Запуск нової продуктової лінії

Інвестиційні витрати 4,2 млн грн

Грошові потоки: 0,2 млн грн, 0,7 млн грн, 1,9 млн грн, 2,4 млн грн, 2,9
млн грн

Ставка дисконтування 17%

Проект В: Придбання складського комплексу

Інвестиційні витрати 4,2 млн грн

Грошові потоки: 1,2 млн грн, 1,2 млн грн, 1,2 млн грн, 1,2 млн грн,
1,2 млн грн + ліквідаційна вартість 2,4 млн грн

Ставка дисконтування 12%

ВАРІАНТ 6

Підприємство ПрАТ "Металобуд", бюджет інвестування: 5,8 млн грн

Проект А: Модернізація виробничої лінії

Інвестиційні витрати 5,8 млн грн

Грошові потоки: 1,5 млн грн, 2,1 млн грн, 2,3 млн грн, 2,5 млн грн, 1,8
млн грн

Ставка дисконтування 9%

Проект Б: Запуск нової продуктової лінії

Інвестиційні витрати 5,8 млн грн

Грошові потоки: 0,8 млн грн, 1,3 млн грн, 3,1 млн грн, 3,6 млн грн, 4,1 млн грн

Ставка дисконтування 12%

Проект В: Придбання складського комплексу

Інвестиційні витрати 5,8 млн грн

Грошові потоки: 1,8 млн грн, 1,8 млн грн, 1,8 млн грн, 1,8 млн грн, 1,8 млн грн + ліквідаційна вартість 3,6 млн грн

Ставка дисконтування 7%

ВАРІАНТ 7

Підприємство ТОВ "Агропром", бюджет інвестування: 3,9 млн грн

Проект А: Модернізація виробничої лінії

Інвестиційні витрати 3,9 млн грн

Грошові потоки: 0,8 млн грн, 1,4 млн грн, 1,6 млн грн, 1,8 млн грн, 1,1 млн грн

Ставка дисконтування 15%

Проект Б: Запуск нової продуктової лінії

Інвестиційні витрати 3,9 млн грн

Грошові потоки: 0,1 млн грн, 0,6 млн грн, 1,7 млн грн, 2,2 млн грн, 2,7 млн грн

Ставка дисконтування 18%

Проект В: Придбання складського комплексу

Інвестиційні витрати 3,9 млн грн

Грошові потоки: 1,1 млн грн, 1,1 млн грн, 1,1 млн грн, 1,1 млн грн, 1,1 млн грн + ліквідаційна вартість 2,2 млн грн

Ставка дисконтування 13%

ВАРІАНТ 8

Підприємство ПАТ "Хімпром", бюджет інвестування: 6,0 млн грн

Проект А: Модернізація виробничої лінії

Інвестиційні витрати 6,0 млн грн

Грошові потоки: 1,6 млн грн, 2,2 млн грн, 2,4 млн грн, 2,6 млн грн,
1,9 млн грн

Ставка дисконтування 8%

Проект Б: Запуск нової продуктової лінії

Інвестиційні витрати 6,0 млн грн

Грошові потоки: 0,9 млн грн, 1,4 млн грн, 3,3 млн грн, 3,8 млн грн,
4,3 млн грн

Ставка дисконтування 11%

Проект В: Придбання складського комплексу

Інвестиційні витрати 6,0 млн грн

Грошові потоки: 1,9 млн грн, 1,9 млн грн, 1,9 млн грн, 1,9 млн грн, 1,9
млн грн + ліквідаційна вартість 3,8 млн грн

Ставка дисконтування 6%

ВАРІАНТ 9

Підприємство ТОВ "Деревообробка", бюджет інвестування: 4,0 млн грн

Проект А: Модернізація виробничої лінії

Інвестиційні витрати 4,0 млн грн

Грошові потоки: 0,85 млн грн, 1,45 млн грн, 1,65 млн грн, 1,85 млн
грн, 1,15 млн грн

Ставка дисконтування 16%

Проект Б: Запуск нової продуктової лінії

Інвестиційні витрати 4,0 млн грн

Грошові потоки: 0,15 млн грн, 0,65 млн грн, 1,85 млн грн, 2,35 млн
грн, 2,85 млн грн

Ставка дисконтування 19%

Проект В: Придбання складського комплексу

Інвестиційні витрати 4,0 млн грн

Грошові потоки: 1,15 млн грн, 1,15 млн грн, 1,15 млн грн, 1,15 млн грн, 1,15 млн грн + ліквідаційна вартість 2,3 млн грн

Ставка дисконтування 14%

ВАРІАНТ 10

Підприємство ПрАТ "Легпром", бюджет інвестування: 5,3 млн грн

Проект А: Модернізація виробничої лінії

Інвестиційні витрати 5,3 млн грн

Грошові потоки: 1,35 млн грн, 1,95 млн грн, 2,15 млн грн, 2,35 млн грн, 1,65 млн грн

Ставка дисконтування 11%

Проект Б: Запуск нової продуктової лінії

Інвестиційні витрати 5,3 млн грн

Грошові потоки: 0,65 млн грн, 1,15 млн грн, 2,75 млн грн, 3,25 млн грн, 3,75 млн грн

Ставка дисконтування 14%

Проект В: Придбання складського комплексу

Інвестиційні витрати 5,3 млн грн

Грошові потоки: 1,65 млн грн, 1,65 млн грн, 1,65 млн грн, 1,65 млн грн, 1,65 млн грн + ліквідаційна вартість 3,3 млн грн

Ставка дисконтування 9%

ВАРІАНТ 11

Підприємство ТОВ "Поліграфсервіс", бюджет інвестування: 4,6 млн грн

Проект А: Модернізація виробничої лінії

Інвестиційні витрати 4,6 млн грн

Грошові потоки: 1,05 млн грн, 1,65 млн грн, 1,85 млн грн, 2,05 млн грн, 1,35 млн грн

Ставка дисконтування 12%

Проект Б: Запуск нової продуктової лінії

Інвестиційні витрати 4,6 млн грн

Грошові потоки: 0,35 млн грн, 0,85 млн грн, 2,25 млн грн, 2,75 млн грн, 3,25 млн грн

Ставка дисконтування 15%

Проект В: Придбання складського комплексу

Інвестиційні витрати 4,6 млн грн

Грошові потоки: 1,35 млн грн, 1,35 млн грн, 1,35 млн грн, 1,35 млн грн, 1,35 млн грн + ліквідаційна вартість 2,7 млн грн

Ставка дисконтування 10%

ВАРІАНТ 12

Підприємство ПАТ "Фармтехнологія", бюджет інвестування: 5,6 млн грн

Проект А: Модернізація виробничої лінії

Інвестиційні витрати 5,6 млн грн

Грошові потоки: 1,45 млн грн, 2,05 млн грн, 2,25 млн грн, 2,45 млн грн, 1,75 млн грн

Ставка дисконтування 10%

Проект Б: Запуск нової продуктової лінії

Інвестиційні витрати 5,6 млн грн

Грошові потоки: 0,75 млн грн, 1,25 млн грн, 3,0 млн грн, 3,5 млн грн, 4,0 млн грн

Ставка дисконтування 13%

Проект В: Придбання складського комплексу

Інвестиційні витрати 5,6 млн грн

Грошові потоки: 1,75 млн грн, 1,75 млн грн, 1,75 млн грн, 1,75 млн грн, 1,75 млн грн + ліквідаційна вартість 3,5 млн грн

Ставка дисконтування 8%

ВАРІАНТ 13

Підприємство ТОВ "Автокомпонент", бюджет інвестування: 4,3 млн грн

Проект А: Модернізація виробничої лінії

Інвестиційні витрати 4,3 млн грн

Грошові потоки: 0,95 млн грн, 1,55 млн грн, 1,75 млн грн, 1,95 млн грн, 1,25 млн грн

Ставка дисконтування 13%

Проект Б: Запуск нової продуктової лінії

Інвестиційні витрати 4,3 млн грн

Грошові потоки: 0,25 млн грн, 0,75 млн грн, 2,0 млн грн, 2,5 млн грн, 3,0 млн грн

Ставка дисконтування 16%

Проект В: Придбання складського комплексу

Інвестиційні витрати 4,3 млн грн

Грошові потоки: 1,25 млн грн, 1,25 млн грн, 1,25 млн грн, 1,25 млн грн, 1,25 млн грн + ліквідаційна вартість 2,5 млн грн

Ставка дисконтування 11%

ВАРІАНТ 14

Підприємство ПрАТ "Енергомаш", бюджет інвестування: 5,9 млн грн

Проект А: Модернізація виробничої лінії

Інвестиційні витрати 5,9 млн грн

Грошові потоки: 1,55 млн грн, 2,15 млн грн, 2,35 млн грн, 2,55 млн грн, 1,85 млн грн

Ставка дисконтування 9%

Проект Б: Запуск нової продуктової лінії

Інвестиційні витрати 5,9 млн грн

Грошові потоки: 0,85 млн грн, 1,35 млн грн, 3,2 млн грн, 3,7 млн грн,

4,2 млн грн

Ставка дисконтування 12%

Проект В: Придбання складського комплексу

Інвестиційні витрати 5,9 млн грн

Грошові потоки: 1,85 млн грн, 1,85 млн грн, 1,85 млн грн, 1,85 млн грн, 1,85 млн грн + ліквідаційна вартість 3,7 млн грн

Ставка дисконтування 7%

ВАРІАНТ 15

Підприємство ТОВ "Будматеріали", бюджет інвестування: 4,1 млн грн

Проект А: Модернізація виробничої лінії

Інвестиційні витрати 4,1 млн грн

Грошові потоки: 0,88 млн грн, 1,48 млн грн, 1,68 млн грн, 1,88 млн грн, 1,18 млн грн

Ставка дисконтування 14%

Проект Б: Запуск нової продуктової лінії

Інвестиційні витрати 4,1 млн грн

Грошові потоки: 0,18 млн грн, 0,68 млн грн, 1,88 млн грн, 2,38 млн грн, 2,88 млн грн

Ставка дисконтування 17%

Проект В: Придбання складського комплексу

Інвестиційні витрати 4,1 млн грн

Грошові потоки: 1,18 млн грн, 1,18 млн грн, 1,18 млн грн, 1,18 млн грн, 1,18 млн грн + ліквідаційна вартість 2,35 млн грн

Ставка дисконтування 12%

ВАРІАНТ 16

Підприємство ПАТ "Меблі-Стиль", бюджет інвестування: 5,4 млн грн

Проект А: Модернізація виробничої лінії

Інвестиційні витрати 5,4 млн грн

Грошові потоки: 1,38 млн грн, 1,98 млн грн, 2,18 млн грн, 2,38 млн грн, 1,68 млн грн

Ставка дисконтування 11%

Проект Б: Запуск нової продуктової лінії

Інвестиційні витрати 5,4 млн грн

Грошові потоки: 0,68 / млн грн, 1,18 млн грн, 2,8 млн грн, 3,3 млн грн, 3,8 млн грн

Ставка дисконтування 14%

Проект В: Придбання складського комплексу

Інвестиційні витрати 5,4 млн грн

Грошові потоки: 1,68 млн грн, 1,68 млн грн, 1,68 млн грн, 1,68 млн грн, 1,68 млн грн + ліквідаційна вартість 3,35 млн грн

Ставка дисконтування 9%

ВАРІАНТ 17

Підприємство ТОВ "Пластполімер", бюджет інвестування: 4,7 млн грн

Проект А: Модернізація виробничої лінії

Інвестиційні витрати 4,7 млн грн

Грошові потоки: 1,08 млн грн, 1,68 млн грн, 1,88 млн грн, 2,08 млн грн, 1,38 млн грн

Ставка дисконтування 12%

Проект Б: Запуск нової продуктової лінії

Інвестиційні витрати 4,7 млн грн

Грошові потоки: 0,38 млн грн, 0,88 млн грн, 2,3 млн грн, 2,8 млн грн, 3,3 млн грн

Ставка дисконтування 15%

Проект В: Придбання складського комплексу

Інвестиційні витрати 4,7 млн грн

Грошові потоки: 1,38 млн грн, 1,38 млн грн, 1,38 млн грн, 1,38 млн грн, 1,38 млн грн + ліквідаційна вартість 2,75 млн грн

Ставка дисконтування 10%

ВАРІАНТ 18

Підприємство ПрАТ "Харчпром", бюджет інвестування: 5,7 млн грн

Проект А: Модернізація виробничої лінії

Інвестиційні витрати 5,7 млн грн

Грошові потоки: 1,48 млн грн, 2,08 млн грн, 2,28 млн грн, 2,48 млн грн, 1,78 млн грн

Ставка дисконтування 10%

Проект Б: Запуск нової продуктової лінії

Інвестиційні витрати 5,7 млн грн

Грошові потоки: 0,78 млн грн, 1,28 млн грн, 3,05 млн грн, 3,55 млн грн, 4,05 млн грн

Ставка дисконтування 13%

Проект В: Придбання складського комплексу

Інвестиційні витрати 5,7 млн грн

Грошові потоки: 1,78 млн грн, 1,78 млн грн, 1,78 млн грн, 1,78 млн грн, 1,78 млн грн + ліквідаційна вартість 3,55 млн грн

Ставка дисконтування 8%

ВАРІАНТ 19

Підприємство ТОВ "Упаковка Плюс", бюджет інвестування: 4,4 млн грн

Проект А: Модернізація виробничої лінії

Інвестиційні витрати 4,4 млн грн

Грошові потоки: 0,98 млн грн, 1,58 млн грн, 1,78 млн грн, 1,98 млн грн, 1,28 млн грн

Ставка дисконтування 13%

Проект Б: Запуск нової продуктової лінії

Інвестиційні витрати 4,4 млн грн

Грошові потоки: 0,28 млн грн, 0,78 млн грн, 2,05 млн грн, 2,55 млн грн, 3,05 млн грн

Ставка дисконтування 16%

Проект В: Придбання складського комплексу

Інвестиційні витрати 4,4 млн грн

Грошові потоки: 1,28 млн грн, 1,28 млн грн, 1,28 млн грн, 1,28 млн грн, 1,28 млн грн + ліквідаційна вартість 2,55 млн грн

Ставка дисконтування 11%

ВАРІАНТ 20

Підприємство ПАТ "Електроніка-Захід", бюджет інвестування: 6,1 млн грн

Проект А: Модернізація виробничої лінії

Інвестиційні витрати 6,1 млн грн

Грошові потоки: 1,58 млн грн, 2,18 млн грн, 2,38 млн грн, 2,58 млн грн, 1,88 млн грн

Ставка дисконтування 9%

Проект Б: Запуск нової продуктової лінії

Інвестиційні витрати 6,1 млн грн

Грошові потоки: 0,88 млн грн, 1,38 млн грн, 3,25 млн грн, 3,75 млн грн, 4,25 млн грн

Ставка дисконтування 12%

Проект В: Придбання складського комплексу

Інвестиційні витрати 6,1 млн грн

Грошові потоки: 1,88 млн грн, 1,88 млн грн, 1,88 млн грн, 1,88 млн грн, 1,88 млн грн + ліквідаційна вартість 3,75 млн грн

Ставка дисконтування 7%

ВАРІАНТ 21

Підприємство ТОВ "Скловиробник", бюджет інвестування: 3,8 млн грн

Проект А: Модернізація виробничої лінії

Інвестиційні витрати 3,8 млн грн

Грошові потоки: 0,78 млн грн, 1,38 млн грн, 1,58 млн грн, 1,78 млн грн,
1,08 млн грн

Ставка дисконтування 15%

Проект Б: Запуск нової продуктової лінії

Інвестиційні витрати 3,8 млн грн

Грошові потоки: 0,08 млн грн, 0,58 млн грн, 1,7 млн грн, 2,2 млн грн,
2,7 млн грн

Ставка дисконтування 18%

Проект В: Придбання складського комплексу

Інвестиційні витрати 3,8 млн грн

Грошові потоки: 1,08 млн грн, 1,08 млн грн, 1,08 млн грн, 1,08 млн
грн, 1,08 млн грн + ліквідаційна вартість 2,15 млн грн

Ставка дисконтування 13%

ВАРІАНТ 22

Підприємство ПрАТ "Текстильсинтез", бюджет інвестування: 5,1 млн
грн

Проект А: Модернізація виробничої лінії

Інвестиційні витрати 5,1 млн грн

Грошові потоки: 1,28 млн грн, 1,88 млн грн, 2,08 млн грн, 2,28 млн
грн, 1,58 млн грн

Ставка дисконтування 11%

Проект Б: Запуск нової продуктової лінії

Інвестиційні витрати 5,1 млн грн

Грошові потоки: 0,58 млн грн, 1,08 млн грн, 2,6 млн грн, 3,1 млн грн,
3,6 млн грн

Ставка дисконтування 14%

Проект В: Придбання складського комплексу

Інвестиційні витрати 5,1 млн грн

Грошові потоки: 1,58 млн грн, 1,58 млн грн, 1,58 млн грн, 1,58 млн грн, 1,58 млн грн + ліквідаційна вартість 3,15 млн грн

Ставка дисконтування 9%

ВАРІАНТ 23

Підприємство ТОВ "Керамобуд", бюджет інвестування: 4,9 млн грн

Проект А: Модернізація виробничої лінії

Інвестиційні витрати 4,9 млн грн

Грошові потоки: 1,18 млн грн, 1,78 млн грн, 1,98 млн грн, 2,18 млн грн, 1,48 млн грн

Ставка дисконтування 12%

Проект Б: Запуск нової продуктової лінії

Інвестиційні витрати 4,9 млн грн

Грошові потоки: 0,48 млн грн, 0,98 млн грн, 2,4 млн грн, 2,9 млн грн, 3,4 млн грн

Ставка дисконтування 15%

Проект В: Придбання складського комплексу

Інвестиційні витрати 4,9 млн грн

Грошові потоки: 1,48 млн грн, 1,48 млн грн, 1,48 / 1,48 / 1,48 млн грн + ліквідаційна вартість 2,9 млн грн

Ставка дисконтування 10%

ВАРІАНТ 24

Підприємство ПАТ "Біотехнології", бюджет інвестування: 6,2 млн грн

Проект А: Модернізація виробничої лінії

Інвестиційні витрати 6,2 млн грн

Грошові потоки: 1,62 млн грн, 2,22 млн грн, 2,42 млн грн, 2,62 млн грн, 1,92 млн грн

Ставка дисконтування 8%

Проект Б: Запуск нової продуктової лінії

Інвестиційні витрати 6,2 млн грн

Грошові потоки: 0,92 млн грн, 1,42 млн грн, 3,35 млн грн, 3,85 млн грн, 4,35 млн грн

Ставка дисконтування 11%

Проект В: Придбання складського комплексу

Інвестиційні витрати 6,2 млн грн

Грошові потоки: 1,92 млн грн, 1,92 млн грн, 1,92 млн грн, 1,92 млн грн, 1,92 млн грн + ліквідаційна вартість 3,85 млн грн

Ставка дисконтування 6%

ВАРІАНТ 25

Підприємство ТОВ "Метизвиробництво", бюджет інвестування: 3,6 млн грн

Проект А: Модернізація виробничої лінії

Інвестиційні витрати 3,6 млн грн

Грошові потоки: 0,72 млн грн, 1,32 млн грн, 1,52 млн грн, 1,72 млн грн, 1,02 млн грн

Ставка дисконтування 16%

Проект Б: Запуск нової продуктової лінії

Інвестиційні витрати 3,6 млн грн

Грошові потоки: 0,02 млн грн, 0,52 млн грн, 1,6 млн грн, 2,1 млн грн, 2,6 млн грн

Ставка дисконтування 19%

Проект В: Придбання складського комплексу

Інвестиційні витрати 3,6 млн грн

Грошові потоки: 1,02 млн грн, 1,02 млн грн, 1,02 млн грн, 1,02 млн грн, 1,02 млн грн + ліквідаційна вартість 2,0 млн грн

Ставка дисконтування 14%

Завдання:

1. Для проектів А, Б та В розрахуйте:

- а) Простий термін окупності (PP)
- б) Чистий приведений дохід (NPV)
- в) Індекс рентабельності (PI)

2. Заповніть порівняльну таблицю:

Показник	Проект А	Проект Б	Проект В
PP (років)			
NPV (млн грн)			
PI			
Рівень ризику	середній	високий	низький

3. Обґрунтуйте вашу відповідь:

Який проект ви обираєте? Чому?

Які переваги має обраний проект?

Які критерії були найважливішими при прийнятті рішення?

4. Запропонуйте структуру фінансування обраного проекту (%): власні кошти, банківський кредит, інші джерела (які саме).

Обґрунтуйте свій вибір, враховуючи рівень ризику проекту, вартість різних джерел капіталу, фінансову стабільність підприємства

Тести

1. Що є визначальною рисою інвестицій, яка відрізняє їх від операційних витрат?

- а) Необхідність державної реєстрації вкладень
- б) Відмова від поточного споживання заради майбутніх вигод
- в) Обов'язкова форма грошових коштів

г) Короткостроковий характер використання ресурсів

2. Відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність», до інвестицій НЕ відносяться:

- а) Акції та інші цінні папери
- б) Майнові права інтелектуальної власності
- в) Векселі
- г) Права користування землею та водою

3. Інвестиції, спрямовані на створення або придбання основних засобів, строк корисної експлуатації яких перевищує один рік, здійснюються у формі:

- а) Портфельних інвестицій
- б) Венчурного фінансування
- в) Капітальних вкладень
- г) Короткострокових фінансових інвестицій

4. Яке твердження найточніше описує роль фінансів у системі «капітал — інвестиції — витрати — фінанси»?

- а) Фінанси є джерелом ресурсів підприємства
- б) Фінанси є формою використання ресурсів
- в) Фінанси є механізмом управління грошовими потоками та забезпечення оптимального балансу між ресурсами, потребами і результатами
- г) Фінанси є способом збільшення капіталу підприємства

5. Підприємство розглядає інвестиційний проект. WACC підприємства — 14%. IRR проекту — 11%. Яке рішення є фінансово обґрунтованим?

- а) Прийняти проект, оскільки IRR є позитивним
- б) Відхилити проект, оскільки $IRR < WACC$
- в) Прийняти проект за умови залучення додаткових кредитів
- г) Прийняти проект, якщо термін окупності менше 3 років

6. Реальні інвестиції відображаються у фінансовій звітності підприємства переважно як:
- а) Збільшення оборотних активів
  - б) Збільшення необоротних активів
  - в) Збільшення кредиторської заборгованості
  - г) Зменшення власного капіталу
7. Який принцип формування інвестиційного портфеля передбачає розподіл вкладень між різними активами для зниження несистематичного ризику?
- а) Принцип ліквідності
  - б) Принцип безперервності
  - в) Принцип диверсифікації
  - г) Принцип оптимальності
8. Агресивний тип інвестиційного портфеля характеризується:
- а) Акцентом на збереження капіталу та мінімальним ризиком
  - б) Балансом між ризиком і доходністю
  - в) Орієнтацією на максимальний прибуток за умов свідомого прийняття високого ризику
  - г) Переважанням державних облігацій та банківських депозитів
9. На якому етапі інвестиційного процесу здійснюється технічна, фінансова та економічна експертиза проектів?
- а) Аналіз інвестиційних можливостей
  - б) Оцінка проектів
  - в) Реалізація
  - г) Моніторинг і контроль
10. Яке джерело фінансування інвестиційної діяльності не збільшує

боргового навантаження підприємства?

- а) Банківський кредит
- б) Облігаційна позика
- в) Нерозподілений прибуток та амортизація
- г) Фінансовий лізинг

11. Прямі інвестиції відрізняються від портфельних насамперед тим, що:

- а) Здійснюються виключно в цінні папери
- б) Передбачають участь в управлінні об'єктом інвестування
- в) Завжди є короткостроковими
- г) Не відображаються в балансі інвестора

12. Об'єкти операційного лізингу у балансі орендаря:

- а) Відображаються як необоротні активи
- б) Не відображаються в балансі, що покращує показники фінансового левериджу
- в) Відображаються як оборотні активи
- г) Відображаються як довгострокові фінансові інвестиції

13. Метод NPV при оцінці інвестиційного проекту рекомендує прийняти проект, якщо:

- а) $NPV < 0$
- б) $NPV = 0$
- в) $NPV > 0$
- г) NPV дорівнює WACC

14. Індекс рентабельності (PI) показує:

- а) Абсолютний приріст вартості підприємства від реалізації проекту
- б) Скільки вартості створюється на одну гривню інвестованого капіталу
- в) Максимальну вартість фінансування проекту

г) Кількість років, необхідних для повернення інвестицій

15. Позитивний ефект фінансового левериджу при кредитному фінансуванні проекту виникає, коли:

- а) IRR проекту менше відсоткової ставки за кредитом
- б) IRR проекту більше відсоткової ставки за кредитом
- в) WACC дорівнює відсотковій ставці за кредитом
- г) Термін кредиту менше терміну окупності проекту

16. Аналіз чутливості інвестиційного проекту дозволяє визначити:

- а) Точну величину майбутніх грошових потоків
- б) Вплив зміни ключових параметрів на показники ефективності проекту
- в) Оптимальну структуру фінансування
- г) Термін окупності з урахуванням дисконтування

17. «Золоте правило фінансування» інвестиційної діяльності передбачає, що:

- а) Всі інвестиції фінансуються виключно власним капіталом
- б) Довгострокові інвестиції фінансуються за рахунок власного капіталу та довгострокових зобов'язань
- в) Короткострокові інвестиції фінансуються довгостроковими кредитами
- г) Інвестиції фінансуються переважно за рахунок державних субсидій

18. Венчурне інвестування характеризується:

- а) Мінімальним ризиком та гарантованою доходністю
- б) Фінансуванням стабільних підприємств з тривалою історією
- в) Фінансуванням інноваційних проектів на ранніх стадіях з високим ризиком і потенційно високою доходністю
- г) Обов'язковою державною участю у фінансуванні

19. Краудфандинг у формі equity (пайовий) впливає на структуру капіталу

підприємства через:

- а) Збільшення позикового капіталу
- б) Зменшення власного капіталу
- в) Збільшення власного капіталу за рахунок продажу часток бізнесу
- г) Зменшення кредиторської заборгованості

20. Пост-інвестиційний аудит (post-investment review) проводиться з метою:

- а) Визначення первісної вартості активів
- б) Порівняння фактичних результатів проекту з плановими та вдосконалення методології оцінки майбутніх проектів
- в) Розрахунку амортизаційних відрахувань
- г) Визначення ринкової вартості підприємства

Контрольні питання

1. Розкрийте економічну сутність інвестицій відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність» та поясніть, чим це визначення відрізняється від управлінського розуміння інвестицій на рівні підприємства.
2. Проаналізуйте взаємозв'язок між категоріями «капітал», «інвестиції», «витрати» та «фінанси». Яке місце займає кожна з них у системі управління підприємством?
3. Охарактеризуйте чотири основних характеристики інвестицій (відмова від поточного споживання, часовий лаг, ризик невизначеності, альтернативна вартість). Наведіть практичний приклад для кожної.
4. Порівняйте короткострокові та довгострокові інвестиції за такими критеріями: ліквідність, відображення в балансі, вплив на фінансову стійкість та призначення.

5. Поясніть, як різні види інвестицій (реальні, фінансові, венчурні) впливають на структуру балансу підприємства та його показники ліквідності й платоспроможності.
6. Обґрунтуйте принципи формування інвестиційного портфеля підприємства. Чому диверсифікація знижує лише несистематичний, а не систематичний ризик?
7. Охарактеризуйте три типи інвестиційних портфелів (консервативний, помірний, агресивний). За яких умов кожен із них є оптимальним вибором для підприємства?
8. Опишіть п'ять етапів інвестиційного процесу. Яку роль відіграє пост-інвестиційний аудит у вдосконаленні управління інвестиційною діяльністю?
9. Порівняйте три групи джерел фінансування інвестицій (власні, позикові, залучені) за такими критеріями: вартість, ризик, доступність та вплив на структуру капіталу.
10. Поясніть, яким чином агресивна інвестиційна програма може вплинути на дивідендну політику підприємства та чому це є обґрунтованим рішенням.
11. Розкрийте відмінності між прямими та портфельними інвестиціями з точки зору їх впливу на фінансову звітність підприємства-інвестора.
12. Порівняйте операційний та фінансовий лізинг як форми інвестування. Як кожен вид лізингу відображається в балансі орендаря і чому це важливо для аналізу фінансових показників?

13. Поясніть концепцію «чистої приведеної вартості» (NPV). Чому NPV вважається найважливішим критерієм оцінки інвестиційних проектів? Яка роль ставки дисконтування (WACC) у цьому методі?
14. Розкрийте сутність «ефекту фінансового левериджу» при кредитному фінансуванні інвестиційного проекту. За якої умови леверидж є позитивним і як це впливає на ROE?
15. Обґрунтуйте необхідність використання кількох методів оцінки інвестиційних проектів одночасно. Наведіть приклад ситуації, коли NPV та IRR можуть давати суперечливі рекомендації щодо вибору між двома проектами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Biloshkurskyi, M., Zaichko, I., & Koverninska, Y. (2023). Financial analysis of profit reserves to enhance investment and innovation activities of the enterprise. *Journal of Innovations and Sustainability*, 7(2), 10. <https://doi.org/10.51599/is.2023.07.02.10>.
2. IFRS Foundation: вебсайт: URL: <https://www.ifrs.org/>
3. International Accounting Bulletin: вебсайт: URL: <https://www.internationalaccountingbulletin.com/>
4. International Financial Reporting Standards. Delloitte: вебсайт: <https://www.iasplus.com/en/standards/ifrs>
5. Ross S.A., Westerfield R.W., Jordan B.D. *Fundamentals of corporate finance*. 13th edition. NY: McGraw Hill, 2021. 1000 p.
6. Анохіна А. О., Скоробогатова Н. Є. Цифрові інструменти в управлінні фінансовою діяльністю підприємства. *Формування новітньої парадигми управління публічними та приватними фінансами в Україні : матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф.* (11 грудня 2025 р., м. Хмельницький – м. Херсон) / за ред. Л. П. Сідельникової. – Херсон : Книжкове видавництво ФОП Вишемирський В.С., 2025. – 127-129
7. Білошкурський, М., Заїчко, І., Ковернінська, Ю. Фінансовий аналіз резервів прибутку для активізації інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства. *Journal of Innovations and Sustainability*. 2023. Вип. 7(2). DOI: <https://doi.org/10.51599/is.2023.07.02.10>.
8. Болдовська, К., Ткаль, Я., & Гузь, М. (2022). Аналіз фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*, (43). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-75>
9. Верховна Рада України. (2010). Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (зі змінами). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
10. Гаврилко П.П., Пітюлич М.М., Колодійчук А.В., Підлипна Р.П.,

- Огородник В.О., Индус К.Н., Югас Е.Ф. *Фінанси: підручник*. Львів, 2025. 192 с.
11. Горошотченко Д.О., Скоробогатова Н.Є. Фінансова звітність як джерело прийняття управлінських рішень у приладобудуванні в контексті Індустрії 4.0. *Збірник праць XIX Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених “Ефективність та автоматизація інженерних рішень у приладобудуванні”*, 20-21 грудня 2023 р. - К.: ПБФ, КПІ ім. Ігоря Сікорського. – 2023.-С.461-465
<https://ela.kpi.ua/handle/123456789/65103>
  12. Господарський кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18, № 19- 20, № 21-22, ст.144. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
  13. Гуля В.І., Скоробогатова Н.Є. Роль бухгалтерського обліку в забезпеченні фінансової стійкості підприємств в умовах економічної нестабільності. *Фінансові механізми забезпечення відновлення економіки України в сучасних умовах: збірник тез доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених*, м. Ірпінь, 25 лютого 2026 року. – Ірпінь, 2026. – 570 с. (2026). Видавництво Державного податкового університету. С. 257-259. <https://doi.org/10.33244/978-966-337-793-3>
<https://omp.dpu.edu.ua/catalog/view/1293/2089/12547>
  14. Дергалюк Б.В., Деркач Н.С. Фінансове планування діяльності малого підприємства. *Економіка та суспільство*.2023. Вип. 57. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-7>.
  15. Дорошенко О. С., Скоробогатова Н. Є. Інвестиційні механізми фінансування збалансованого розвитку національної економіки. *Стратегія розвитку України: фінансово-економічний та гуманітарний аспекти: матеріали X Міжнародної науково- практичної конференції*. Київ, Інтерсервіс, 2023. С.84-86.
  16. Драченко, А., Юрчишена, Л. (2022). Концептуальний підхід до моделювання впливу фінансових показників на прибуток підприємства.

Економіка та суспільство, (44).

<https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-44>

17. Іванова В. В. Планування діяльності підприємства: Навч. посібник. Київ : Центр навчальної літератури. 2021. 427 с.
18. Колісник, О., Суходольська, Д. (2023). Оцінка впливу виробничих витрат на собівартість продукції. *Економіка та суспільство*, (56). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-130>
19. Кононенко, Л., Юрченко, О. (2023). Фінансовий аналіз як інструмент оптимізації оподаткування підприємств. *Економіка та суспільство*, (53). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-2>
20. Куценко, В., Ігнашкіна, Т. (2024). Методичні альтернативи діагностування фінансового стану операторів системи розподілу електроенергії та їх узгодження. *Економіка та суспільство*, (70). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-72>
21. Мартиненко, В. П. Концептуальні аспекти фінансової стратегії підприємства / Мартиненко В. П. // *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*: збірник наукових праць. № 19. 2021. С. 78-81. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/50224>.
22. Марусяк Н.Л. Фінанси підприємств : навч. посіб.: 2-ге вид., перероб. і доп. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023. 176 с.
23. Обметко В., Скоробогатова Н. Вплив штучного інтелекту на бухгалтерський облік та фінансовий аналіз// *Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції «Бізнесаналітика: моделі, інструменти та технології»*. 5-6 бер. 2024. К.: НАУ, 2024. С. 131 – 133
24. Петренко К.В., Скоробогатова Н.Є. Ефективність застосування механізмів фінансування модернізації підприємств в контексті забезпечення енергонезалежності країни в умовах війни. *Економічний вісник НТУУ "КПІ"*. 2022. №22. С.65-71. URL: <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/259834/256703> DOI: 10.20535/2307-5651.22.2022.259834

25. Підгаєць, С. (2024). Комплексна оцінка фінансового стану підприємства на основі розрахунку інтегрального показника. *Економіка та суспільство*, (70). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-41>
26. Пілецька С.Т., Мягких І.М. Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємств в умовах економіки знань. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 53. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-29>.
27. Податковий кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15- 16, № 17, ст.112. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
28. Покровська, Н., Катрич, Д. (2024). Дефініція терміну «прибуток» в економічній науці. *Економіка та суспільство*, (59). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-151>
29. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.
30. Проскуріна, Н., Гнідкова, А. (2022). Аналіз фінансового стану та фінансових результатів як інструмент оцінки ефективності діяльності підприємства. *Економіка та суспільство*, (43). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-74>
31. Скоробогатова Н. Є. Адаптація українського законодавства у сфері бухгалтерського обліку та звітності до вимог ЄС / Н. Є. Скоробогатова, А. Д. Кухарук. *Економічний вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут"*. 2018. № 15. С. 36-47. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evntukpi_2018_15_7
32. Скоробогатова Н.Є. Інвестування: навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 147 с.
33. Скоробогатова, Н. Є. (2022). Принципи оцінювання витрат на розробку об'єктів права інтелектуальної власності в умовах Next Normality та Industry 4.0. С77 Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права, 328.

34. Скоробогатова, Н. Є. Бухгалтерський облік. Конспект лекцій [Електронний ресурс] : навчальний посібник для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 051 «Економіка» [Електронний ресурс] / Скоробогатова Н. Є. ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Електронні текстові дані (1 файл: 1,41 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського. – 2024. – 162 с. <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/67359>
35. Скоробогатова, Н. Є. Бухгалтерський облік. Практикум [Електронний ресурс] : навчальний посібник для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти / Н. Є. Скоробогатова ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Електронні текстові дані (1 файл: 1,35 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського. – 2023. – 114 с. <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/52410>
36. Скоробогатова, Н. Є. Бухгалтерський облік: конспект лекцій: навчальний посібник для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 051 «Економіка» [Електронний ресурс] / Скоробогатова Н. Є. ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. Електронні текстові дані. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2024. 162с. <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/67359>
37. Скоробогатова, Н. Є. Бюджетування в управлінні: конспект лекцій [Електронний ресурс] : навч. посібник для здобувачів, що навчаються за спеціальностями 051 Економіка, 073 Менеджмент, 281 Публічне управління та адміністрування освітнього ступеня бакалавр КПІ ім. Ігоря Сікорського та інших закладів вищої освіти / Скоробогатова Н. Є. ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Електронні текстові дані (1 файл: 1.84 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023. – 155 с. – Назва з екрана. <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/55521>
38. Ставерська Т. О., Ларіна Т. Ф., Литвинов А. І., Андрющенко І. С., Баламут Г. С., Городецька Т. Е., Горох О. В., Євдокімова М. О., Жиликова О. В., Лисак Г. Г., Макогон В. В., Малій О. Г., Нагаєва Г. О., Непран А. В., Тімченко О. Д. Фінанси підприємства: підручник. Харків: Видавництво Іванченка І. С., 2024. 906 с.
39. Таксономії звітності UA МСФЗ XBRL. Ілюстрований

- посібник Таксономії МСФЗ 2022 року. URL:
<https://bank.gov.ua/ua/about/taxonomy>
40. Фінанси підприємств : підручник / В. В. Сокурєнко, Д. В. Швець, С. М. Бортник, С. О. Ткаченко; 2-ге вид., допов. та перероб. Харків : ХНУВС, 2022. 292 с. URL:
http://digpub.chite.edu.ua/books/fin/Finansy_pidpriemstv_Sokurenko.pdf
41. Фінанси підприємств : підручник / Н. Б. Ярошевич. – Львів : «Новий Світ-2000», 2025. – 316 с.
42. Фінанси підприємства: навч.-метод. посіб. / Лєонов Я.В., Бондар А.С. – Харків: ХДАФК, 2024. – 122 с.
43. Хлевицька Т. Б. Фінансове планування та бюджетування: навчальний посібник. Київ. Державний університет телекомунікацій, 2021. 130 с.
44. Цюцяк, І., Цюцяк, А. (2022). Використання прибутку: порядок облікового відображення та оподаткування операцій. Економічний аналіз, 32(3).
<https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/2272>
45. Юрчишена Л.В. Фінанси підприємств: навчальний посібник. Донецький національний університет імені Василя Стуса. Вінниця, 2023. 252 с. URL:
<https://r2.donnu.edu.ua/items/9b56561d-6d60-42e8-9c24-04c9dae0b301>